

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІЗИКИ, МАТЕМАТИКИ ТА ІНФОРМАТИКИ
КАФЕДРА ФІЗИКИ ТА МЕТОДИКИ ЇЇ НАВЧАННЯ

І. В. Коробова, В. Д. Шарко

**ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА
майбутніх учителів фізики**

Посібник

для студентів кваліфікаційних рівнів «бакалавр», «спеціаліст»
напряму підготовки «Фізика*»
денної, заочної та екстернатної форм навчання

ХЕРСОН • 2014

УДК 371.388
ББК 83я73
К 66

К 66 Коробова І. В. Педагогічна практика майбутніх учителів фізики: навч.-метод. посібник [для студентів кваліфікаційних рівнів «бакалавр», «спеціаліст» напряму підготовки «Фізика*» денної, заочної та екстернатної форм навчання] / І. В. Коробова, В. Д. Шарко. – Херсон: ПП Вишемирський В. С., 2014. – 62 с.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор М. М. Сидорович

Обговорено на засіданні кафедри фізики
та методики її навчання ХДУ
Протокол № 6 від 03.02.2014 р.

Схвалено науково-методичною радою ХДУ
Протокол № 1 від 21.10.2014 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою ХДУ
Протокол № 3 від 27.10.2014 р.

Рецензований навчально-методичний посібник призначений для студентів, які перебувають на педагогічній практиці або готуються до її проходження. Він складається зі вступу, шести розділів та додатків. Посібник містить програми практики для студентів четвертих (бакалаври) і п'ятих курсів (спеціалісти); методичні рекомендації щодо кожного виду роботи студента під час практики: навчально-методичної, науково-дослідної, виховної.

Особлива увага звертається у посібнику на оформлення звіту з практики, права та обов'язки студентів-практикантів, функції групових керівників, критерії оцінювання студентів з практики. У посібнику описано також особливості проходження практики студентами заочної форми навчання.

Для студентів вищих навчальних закладів кваліфікаційних рівнів «бакалавр», «спеціаліст» напряму підготовки «Фізика*» денної, заочної та екстернатної форм навчання.

© Коробова І.В., 2014
© Шарко В.Д., 2014

1. ВСТУП

Педагогічна практика студентів у педагогічному вищому навчальному закладі є початковим етапом у системі практичної підготовки до роботи вчителя, початковою ланкою практичного засвоєння педагогічної професії. У цей період закладаються основи досвіду професійної діяльності, практичних умінь і навичок, професійних якостей особистості вчителя, відношення до педагогічної професії. Від ступеня успішності роботи на цьому етапі залежить професійне становлення студента як учителя.

Виробничі практики забезпечують практичну підготовку фахівців, які здатні виконувати з урахуванням складності визначених професійних завдань і освітньо-кваліфікаційної характеристики щодо функції бакалавра, спеціаліста або магістра.

Предметом практики є процес навчання з фізики або математики і виховання в основній або старшій школі.

Метою практики є здобуття студентами навичок самостійної практичної діяльності з напрямку своєї майбутньої професії учителя (фізики, математики, інформатики) та отримання студентами робочої професії учителя загальноосвітньої школи.

База практики студентів

Практика студентів проводиться на базах практики, які мають відповідати вимогам програми: це загальноосвітні навчальні заклади м. Херсона, перелік яких затверджений наказом по університету.

Напрямки роботи студентів під час практики

Робота студентів під час практики ведеться у **трьох** напрямках:

- 1) навчальна робота** (урочна та позакласна),
- 2) виховна робота** (класного керівника та учителя з фаху);
- 3) науково-дослідна** робота.

Обсяг роботи студента-практиканта:

- навчально-виховна з учнями за всіма напрямками (психолого-педагогічне вивчення учнів і колективу, планування роботи, проведення уроків і факультативних занять, позакласна робота з предмета, аналіз своїх уроків і позакласного заходу, взаємовідвідування і аналіз уроків інших практикантів, робота в якості класного керівника, проведення індивідуальної виховної роботи з учнями та ін.);

- участь у роботі шкільних (районних) методичних об'єднань учителів, у нарадах класних керівників, у засіданнях педагогічної ради школи;

- профорієнтаційна робота;

- робота з батьками учнів (відвідування на дому; проведення батьківських зборів);

- праця в мікрорайоні школи (зв'язок з виробничими колективами, з громадськими організаціями);

- підтримка контактів з учителями і викладачами;

- методична і науково-дослідна робота (накопичення емпіричного матеріалу для курсової та дипломної роботи, для виступу на підсумковій конференції).

Таким чином, **діяльність студента під час практики за змістом і обсягом адекватна діяльності вчителя-професіонала**. Саме в цей період реалізуються теоретичні знання із спеціальних, психолого-педагогічних і суспільно-політичних дисциплін. Для ефективного проведення уроку необхідно досконало володіти спеціальними знаннями з предмета; мобілізувати і застосовувати знання про суть процесу і принципів навчання, здобутих під час вивчення психології, дидактики, методів навчання; знання з теорії уроку, про конкретні форми і засоби керівництва пізнавальною діяльністю учнів; про психологічні особливості особистості школярів різних вікових груп; про суть і особливості засвоєння учнями знань, умінь і навичок і формування переконань, потреб, інтересів школярів різних віків; про суть, конкретні форми і методи викладання певного навчального предмета. Крім того, необхідно використовувати знання з фізіології (про основні принципи будови, закономірності і фізіологічні особливості функціонування організму дітей різних вікових груп; про вищу нервову діяльність у конкретних умовах життя).

Під час практики складаються умови для оволодіння специфічними професійно-педагогічними вміннями учителя-предметника: визначати і вирішувати навчальні, розвиваючі і виховні завдання уроку, лекційних і семінарських занять, факультативних і позакласних занять з предмета; добирати навчальний матеріал; ґрунтовно вибирати і використовувати різні форми, методи і способи навчання, технічні засоби навчання, електронно-обчислювальну техніку, сучасні інформаційні технології навчання.

Практика дає можливість перевірити ступінь готовності практиканта до самостійної педагогічної діяльності, оцінити свої здібності, професійні якості з точки зору відповідності їх вимогам до учителя. Тому в цей період надзвичайно інтенсифікується професійна самоосвіта і самовиховання майбутніх учителів.

Під час практики складаються сприятливі умови для вивчення і узагальнення педагогічного досвіду не одного, а багатьох учителів, причому протягом тривалого часу, що обумовлює глибину і наукову обґрунтованість узагальнення передового досвіду, усвідомлення його з позицій сучасної педагогічної теорії. Студенту надається реальна можливість вирішити те чи інше педагогічне завдання різними способами в різних класах або порівняти різні варіанти вирішення конкретної проблеми.

2. ВИХОВНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПРАКТИКИ

Керує педагогічною практикою:

З навчальної роботи – груповий керівник практики, методист з фахових дисциплін з **виховної роботи** методист кафедри педагогіки і психології з числа досвідчених викладачів кафедри, який має стаж педагогічної роботи в школі та працював у школі на посаді класного керівника, вихователя, організатора позакласної роботи (в школі), або майстра (ПТУ), тренера (спорт. школи, спорт.

філії) не менше 3 років, або працював директором, заступником директора з навчально-виховної роботи навчального закладу.

Основні обов'язки та права методиста кафедри педагогіки і психології

Методист кафедри зобов'язаний:

- брати активну участь у настановній та підсумковій конференціях з педпрактики, звітувати про свою роботу на засіданнях кафедри;
- відвідати разом зі студентами у закріпленому навчальному закладі (ПТУ, школі МУПК та ін.) в перший день педагогічної практики, де закріпити студента-практиканта за класним (груповим) колективом, організувати зустріч з адміністрацією школи, класним (груповим) керівником, колективом учнів закріпленого класу (групи);
- надати допомогу при плануванні виховної роботи в класі (групі);
- регулярно проводити консультації для студентів-практикантів, допомагати їм долати труднощі й ускладнення, що виникають у ході практики;
- надавати своєчасну організаційно-педагогічну допомогу при підготовці та проведенні виховних заходів;
- у тісній взаємодії працювати з груповим керівником факультету;
- здійснювати систематичний контроль за діяльністю студентів-практикантів під час педагогічної практики;
- своєчасно оцінювати результати перебігу педпрактики у студентських завданнях-звітах;
- розробити і запропонувати студентам індивідуальні завдання, пов'язані з написанням курсових або дипломних робіт, підготовкою до наукової конференції, роботою над статтею тощо;
- зацікавити студентів перспективою вивчення передового педагогічного досвіду, розробити відповідні завдання;
- інформувати деканати, відділ практики і працевлаштування про хід проходження студентами пед. практики;
- брати участь в обговоренні й оцінці результатів педагогічної практики студентів під час заліку на відповідних кафедрах факультету.

Структура роботи практиканта як класного керівника

1. До свого першого уроку необхідно практично включитися до виховної діяльності і встановити контакт з класом, його активом і окремими учнями.

2. Протягом першого тижня необхідно вивчити роботу класного керівника, проаналізувати плани роботи.

3. Визначити за допомогою класного керівника і керівника від кафедри основне виховне завдання і скласти особистий план виховної роботи в групі, класі.

4. За період практики студент зобов'язаний виконати всі намічені в плані виховної роботи заходи і доручення класного керівника (класні години, збори, диспути, політінформації, вечори, зустрічі, екскурсії і т.ін.).

5. Необхідно відвідувати учнів за місцем проживання, брати активну участь у підготовці і проведенні батьківських зборів, виступати перед батьками з лекціями і бесідами.

6. Необхідно брати участь у роботі учнівських громадських організацій, у випуску стінної газети та ін.

Схема самоаналізу виховного заходу

1. Дата проведення заходу, де, коли, хто відповідальний за проведення.
2. Форма роботи (класна година, вечір, диспут інше).
3. Мета заходу. На розв'язання яких завдань спрямована.
4. Психолого-педагогічне обґрунтування заходу: відповідність роботи загальним завданням навчально-виховного процесу у школі: віковим та індивідуальним особливостям учнів, традиціям школи.
5. Хто був ініціатором проведення цього заходу та як він готувався. В чому і як проявилась активність, самостійність, ініціатива школярів?
6. Що входило у підготовку? Чи вдалося у підготовчий період викликати в учнів почуття необхідності, відповідальності, доцільності проведення такого заходу?
7. Наскільки переконливо, чітко та емоційно були розкриті перед учнями мета, завдання заходу, що проводився?
8. Наскільки цікаво і організовано він пройшов?
9. Які знання, вміння, навички отримали учні?
10. Яких результатів вдалося досягти?
11. Яка була роль і місце класного керівника у роботі?
12. Чи відповідали методика проведення виховного заходу завданням навчально-виховного процесу, інтересам учнів, рівню їх розвитку?
13. Наскільки вдалося реалізувати поставлену мету і завдання? (Причини успіхів чи негараздів.)
14. Які шляхи усунення прорахунків, помилок?
15. Висновки та пропозиції.

Зразок самоаналізу позакласного заходу з фізики подано у додатку №8.

3. НАВЧАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПРАКТИКИ

До змісту навчально-методичної роботи з предмета включаються наступні питання:

- ознайомлення з планами окремих уроків учителів-предметників (на перед випускному курсі) і системи уроків з теми (на випускному курсі),
- відвідування і аналіз уроків, лекційних, семінарських і факультативних занять учителів,
- самостійне проведення студентами уроків і факультативних занять з застосуванням різних методів навчання,
- участь у колективному обговоренні і аналізі проведених студентами уроків,

- систематичне проведення позаурочної роботи з предмета (занять гуртка, екскурсій, олімпіад, вечорів, конференцій, бесід і та ін.).

Методичні рекомендації щодо виконання програми практики з навчальної роботи

Необхідно глибоко вивчити навчальні програми, підручники, навчальні і методичні посібники з предмета, проаналізувати теми і розділи навчальної програми на період практики, актуалізувати знання, набуті під час навчальних занять в університеті.

При ознайомленні з планами вчителів слід звернути увагу на формулювання освітянських, розвиваючих і виховних завдань уроку або системи уроків, вибору ними методів і способів активізації пізнавальної діяльності учнів, критерії добору матеріалу для кожного уроку.

Важливо вже на першому етапі практики відвідати уроки вчителів із різних предметів, виконуючи записи спостережень у педагогічному щоденнику. Мета цих спостережень - на основі аналізу і оцінки досвіду вчителів усвідомити позитивні сторони їх роботи з тим, щоб використати найкраще на уроках.

Найважливіший етап практики - **підготовка і проведення уроків**. Перш за все - це консультація з учителем-предметником і методистом з теми майбутнього уроку: визначення ведучих ідей теми, які слід довести до свідомості учнів; коло питань найбільш важких для засвоєння учнями, способи активізації учнів, шляхи врахування особливостей конкретного класу і окремих учнів на майбутньому уроці. Рекомендується прогнозувати результати уроку: чому повинні навчитися учні на уроці? Кого похвалити, на кого звернути особливу увагу? Якого типу поведінки слід чекати від учнів? Тільки після цього можна приступати до **розробки конспекту уроку**. Розроблений конспект уроку **обговорюється з учителем і методистом**, після чого в нього вносяться необхідні зміни, доповнення та уточнення.

Можна провести репетицію майбутнього уроку перед студентами-практикантами.

Під час педагогічної практики слід проводити уроки різних типів із застосуванням різноманітних методів навчання і використанням різних форм організації занять (лекційних, семінарських, практикумів, сполучення колективних, групових і індивідуальних форм роботи).

Під час **вивчення стану викладання предмета вчителем** необхідно особливу увагу приділити пошуку відповідей на наступні питання:

1. Як співвідносяться науковість викладання з доступністю, досягненням міцних та глибоких знань, вмінь і навичок з основних тем курсу?
2. Чи реалізується виховна функція навчання (поєднання навчання з вихованням, формування наукового світогляду, екологічне та естетичне виховання, трудове та економічне виховання та ін.)?
3. Чи відбувається розвиток в учнів діалектичного, логічного, фізичного, творчого мислення?
4. Чи має місце політехнічна і практична спрямованість процесу навчання фізики?

5. Чи відображено в змісті уроку новітні досягнення науки, техніки та виробництва?
6. Чи здійснюються в процесі навчання внутрішньо предметні та міжпредметні зв'язки?
7. Чи раціонально організовано навчальну діяльність учнів і діяльність вчителя на всіх етапах уроку ?
8. Чи має місце генералізація навчального матеріалу на уроках ?
9. Яке місце і роль відіграє фізичний експеримент на уроці? Чи використовується все наявне з теми обладнання?
10. Чи використовуються у навчанні експериментальні, обчислювальні, якісні задачі? Задачі з технічним та виробничим і побутовим змістом?
11. Чи застосовуються дидактичні матеріали на уроках (картки з текстами завдань, схем, малюнків, фотознімків)?
12. Чи застосовуються технічні засоби навчання (ІКТ)?
13. Яке місце в навчальному процесі займає самостійна робота учнів і яку роль відіграє? Чи не перевантажені учні на уроці за рахунок самостійної роботи на уроках?
14. Чи реалізується диференційований підхід до навчання? Чи враховуються індивідуальні особливості учнів? Яким чином це відбувається?
15. Чи використовуються елементи нових інформаційних та передових сучасних технологій ?
16. Чи використовуються новітні досягнення педагогіки, психології та методики ?
17. Яким чином здійснюється зворотній зв'язок з учнями?
18. Чи дотримуються вимоги до обсягу , різноманітності, зв'язку з вивченим матеріалом, індивідуальними особливостями учнів та рівневим підходом домашніх завдань?
19. Чи регулярно перевіряються зошити? Яким чином вчитель реагує на невиконання учнями домашніх завдань?
20. Чи систематично вчитель складає плани уроків? Чи має тематичне планування та систему методичного забезпечення уроків?
21. Як веде шкільну документацію? Яку?
22. Чи є у фізичному кабінеті бібліотечка методичної літератури для вчителя та підбір книг та журналів для додаткового читання учнів?

З метою **виявлення глибини, обсягу і міцності знань учнів**, ступеня володіння ними вміннями працювати з фізичним обладнанням необхідно звернути увагу на таке:

1. Які вимоги висуває вчитель до відповідей учнів? Чи прагне добитися від учнів сутності явищ ? Чи обмежується простим описом фактів, явищ та процесів?
2. Наскільки учні виявляють самостійність під час відповідей? Чи вміють систематизувати матеріал, робити самостійні висновки?
3. Чи вміють учні застосовувати знання, отримані при вивченні інших тем і розділів курсу фізики, до розв'язування задач, виконання експериментальних завдань, проведення самостійних спостережень?

4. Чи володіють основними фізичними теоріями для пояснення природних явищ?
5. Наскільки чітко і конкретно учні висловлюють свої думки, чи правильно користуються фізичною термінологією? Чи володіють алгоритмами введення понять про основні структурні елементи фізичного знання? Чи можуть чітко формулювати закони, основні положення теорій, визначати межі їх застосування?
6. Які теми шкільного курсу засвоїли добре? Які слабо? В чому полягають причини слабких знань з деяких питань?
7. Чи об'єктивно оцінює відповіді учнів учитель? Чи коментує оцінки? Чи знайомі учні з вимогами до оцінювання їх навчальних досягнень?
8. У чому полягає робота вчителя по підвищенню якості знань учнів? Чи проводиться рефлексія? Корекція? Які заходи приймає вчитель по запобіганню неуспішності учнів?
9. Наскільки глибоко матеріал засвоюється на уроці?
10. Як систематично здійснює вчитель перевірку і контроль знань, вмінь та навичок учнів?
11. Яка робота здійснюється з невстигаючими?
12. Чи планується робота на уроках з сильними учнями?
13. Чи змінюється успішність учнів під час переходу з класу в клас?

ПЛАН ПІДГОТОВКИ ПРАКТИКАНТА ДО УРОКУ

1. Визначити обсяг навчального матеріалу уроку. Оцінити його місце в системі уроків з теми.
2. Визначити виховні можливості навчального матеріалу.
3. Встановити зв'язок даного матеріалу з матеріалом, який вивчався з інших предметів: встановити в якій мірі знання, які набуті учнями з інших предметів, можуть бути використані на уроці.
4. Дібрати навчально-наочні посібники і технічні засоби навчання з теми уроку.
5. Визначити методи і способи навчання, які доцільно використати на даному уроці.
6. Розробити структуру уроку, визначити елементи уроку за часом.
7. Продумати ефективні шляхи активізації розумової діяльності учнів на уроці. Визначити засоби і методику створення проблемної і пошукової ситуації на уроці. Встановити зміст і форми самостійної роботи учнів.
8. Визначити форми підведення підсумків окремих етапів і всього уроку в цілому.
9. Намітити систему вправ і методи їх виконання. Передбачити типові помилки, що допускають учні.
10. Спланувати записи і рисунки на класній дошці. Продумати форми використання підручника на уроці.
11. Розробити методику закріплення навчального матеріалу за ходом уроку і в кінці його.

12. Продумати методику контролю і обліку знань учнів. Якщо необхідно, розробити систему критерію оцінок.

13. Визначити зміст і обсяг домашнього завдання.

14. Продумати рекомендації учням щодо виконання домашнього завдання.

15. Запропонувати літературу для позакласного читання з предмету.

Основним джерелом знань про досліджувані проблеми для студента в період практики виступає урок, тому необхідно уважно слідкувати за кожним його етапом і аналізувати результати побаченого.

ОРІЄНТОВНА СХЕМА СПОСТЕРЕЖЕНЬ І АНАЛІЗУ СУЧАСНОГО УРОКУ

1. **Тема уроку.** Місце даного уроку в системі уроків з теми.
2. **Мета уроку** та його освітньо-виховні і розвивальні завдання.
3. Організаційний початок уроку.(перевірка готовності учнів до уроку, мобілізація уваги , вимоги до підготовки робочих місць і дошки, готовність класного приміщення до уроку).

4. **Зміст і методика повторення** навчального матеріалу та перевірка знань та вмінь учнів.

Методи і прийоми перевірки знань і вмінь.

Зміст питань для повторення, фронтального та індивідуального опитування, практичних завдань, самостійних робіт, завдань рівневого характеру.

Якість відповідей учнів. Яким чином вчитель з'ясовує глибину та міцність знань? Рівень навчальних досягнень ?

Які посібники та засоби використовувались під час опитування?

Активність класу. Скільки учнів було опитано? Яким чином вчитель привертав увагу до відповідей всіх учнів класу?

Яким чином підводив підсумки повторення та перевірки знань?

Як проводилось оцінювання відповідей учнів?

5. **Зміст і методика вивчення нового матеріалу**

Як здійснювалася **актуалізація життєвого досвіду і опорних знань** учнів, мотивація їх пізнавальної діяльності ?

Як і коли були сформульовані **тема і мета уроку**? Яким чином вони були усвідомлені учнями і стали метою діяльності кожного? Чи створювалися проблемні ситуації? Яким чином? Чи були зацікавлені учні новим матеріалом?

Обсяг і система знань, отримані учнями. Форми, методи і прийоми оволодіння новим матеріалом.

Наукова та світоглядна спрямованість даного матеріалу, його зв'язок з життям та досвідом учнів.

Систематичність і послідовність викладу, зв'язок з раніше вивченим. Доступність матеріалу за формою і за змістом для учнів даного віку.

Активність пізнавальної діяльності учнів: способи підтримки інтересу і уваги на окремих етапах уроку.

Залучення учнів до творчої діяльності по сприйняттю і осмисленню матеріалу.

Роль і місце демонстраційного експерименту на уроці.

Застосування інших видів наочності та технічних засобів навчання.

Використання записів на дошці та їх естетичний вигляд.

Роль і місце самостійної роботи учнів в процесі вивчення нового матеріалу: робота з підручником, ПК, довідниками і додатковою літературою.

Постановка проблемних питань перед учнями, пізнавальних завдань, вправ на розвиток логічного та творчого мислення.

Методика контролю і обліку знань в процесі вивчення нового матеріалу.

6. Закріплення нового матеріалу. Вправи на застосування знань.

Який матеріал відібрано для вправ на закріплення матеріалу? Чим керувався при цьому вчитель?

Методика закріплення, форми індивідуальної та групової роботи. Вправи диференційованого характеру.

Ефективність і результативність роботи. Що показали відповіді учнів?

7. Зміст і методика домашнього завдання

Види, обсяг і зміст домашнього завдання. В чому полягало коментування і роз'яснення домашнього завдання?

Додаткові завдання окремим учням.

Своєчасність повідомлення домашнього завдання.

8. Характеристика пізнавальної діяльності учнів.

Увага. Прийоми організації уваги на уроці: зовнішній вигляд вчителя, міміка і пантоміміка, приємний тон, яскравість та новизна наочних посібників, емоційна насиченість, образність мови вчителя, послідовність та логічність викладу, Як за допомогою цих прийомів підтримувалася увага на кожному етапі уроку? Як вчитель перемикав увагу учнів?

Сприйняття. Як створювалася установка на сприйняття матеріалу?

Пам'ять. Прийоми актуалізації отриманих раніше знань. Чи забезпечувався за їх допомогою розвиток всіх видів пам'яті? Які закони запам'ятовування були задіяні (закон установки, закон повторення, закон обсягу, закон осмислення, закон першого враження, закон асоціацій)?

Мислення. Чи створював вчитель проблемні ситуації? Чи збуджував до розв'язання пошукових завдань? Чи мала місце на уроці активність учнів викликана пізнавальним інтересом, пошуком нових розв'язків, системою запитань вчителя? Чи відповідала складність питань і завдань віковим особливостям розвитку учнів? Чи були задіяні теоретичні знання та життєвий досвід учнів? Які розумові операції мали місце в роботі учнів? Чи мав місце прояв емоцій і почуттів?

Особистість. Чи враховував вчитель індивідуальні особливості учнів? Чи заряджав їх своїм ставленням до предмету? Чи сприяв своєю поведінкою розвитку мотиваційної сфери учнів? Як у навчальному процесі формувалися інтелектуальні, вольові та інші якості особистості?

Загальна оцінка уроку.

Що дав урок учням у світлі реалізації освітніх, виховних та розвивальних цілей уроку?

Відношення учнів до уроку: наскільки вони були активні, допитливі, зацікавлені?

Яка була дисципліна на уроці? Як вчитель реагував на порушення дисципліни, які застосовував методи заохочення і покарання? Чи раціонально був розподілений час на окремі елементи уроку?

Які б пропозиції ви внесли при проведенні повторного уроку з цієї теми?

9.Характеристика вчителя та його взаємовідносин з учнями.

Володіння фактичним матеріалом. Методичне і організаційна майстерність. Захоплення своїм предметом.

Керуюча роль вчителя на уроці. Авторитет і педагогічний такт на уроці, вміння вийти з складного становища. Стиль поведінки. Зовнішній вигляд.

Мова вчителя (культура, образність, емоційність, дикція, темп).

Вміння вчителя проаналізувати свій урок і дати йому об'єктивну оцінку.

ОРІЄНТОВНА СХЕМА СПОСТЕРЕЖЕННЯ І АНАЛІЗУ УРОКУ, ПРИСВЯЧЕНОГО РОЗВ'ЯЗУВАННЮ ЗАДАЧ

1. **Тема уроку,** його місце в системі уроків з даного розділу програми.
2. **Цілі уроку**
3. **Структура і організація** уроку.
4. **Зміст уроку.** Підбір задач, їх види, кількість розв'язаних і складених учнями.
5. **Роль учителя** в процесі постановки і організації розв'язування задач учнями.
6. **Методика проведення аналізу задач** різного типу. Активність учнів у процесі розв'язування і складання задач. Якими методами, засобами, прийомами добивався вчитель самостійності учнів під час розв'язування задач?
7. **Роль, місце і характер самостійної роботи учнів** на уроці.
8. **Рівень навченості учнів** розв'язувати задачі.
9. **Як здійснювалася диференціація навчання** розв'язувати задачі?
10. **Роль наближених обчислень** і раціональних прийомів розв'язування і обчислення.
11. **Методика організації контролю та обліку знань.** Як було використано оцінювання для стимулювання відповідального ставлення школярів до розв'язування і складання задач.
12. **Методика використання дошки і технічних засобів навчання** під час розв'язування задач.
13. **Роль і місце експерименту** під час розв'язування задач.
14. **Зміст та методика подачі домашнього завдання,** його рівень складності та час подання.
15. **Загальна оцінка уроку.**
16. **Характеристика вчителя.**

ОРІЄНТОВНА СХЕМА СПОСТЕРЕЖЕННЯ І АНАЛІЗУ УРОКУ, ПРИСВЯЧЕНОГО ПРОВЕДЕННЮ ЛАБОРАТОРНОЇ РОБОТИ З ФІЗИКИ

1. Тема уроку, його місце в загальній системі уроків з розділу.
2. Цілі уроку, навчальні, розвивальні і виховні завдання уроку.
3. Наявність і готовність обладнання та приладів до уроку. Комплектність устаткування.
4. Методика підготовки учнів до уроку (виконання лабораторної роботи): характер попереднього домашнього завдання, перевірка підготовленості учнів.
5. Які даються вказівки щодо виконання лабораторної роботи:
  - бесіда перед роботою з вказівкою всіх дій щодо виконання і оформлення роботи;
  - бесіда, інструктаж на протязі всього часу виконання роботи;
  - використання картки-інструкції, виготовленої вчителем (або з підручника);
  - використання інструкції, складеної самостійно;
6. Організація і методика роботи учнів:
  - спостереження і виконання дослідів за інструкцією;
  - самостійна робота за власним планом (творчий рівень).
7. Характер запитань учнів щодо змісту та оформлення роботи.
8. Характер відмінностей завдань для 1-4 рівнів опанування навчальним матеріалом.
9. Чи включає лабораторна завдання проблемного, пошукового, дослідницького характеру?
10. Наявність додаткових експериментальних завдань з урахуванням нахилів учнів. Чи практикується залучення учнів до самостійного складання експериментальних завдань?
11. Роль вчителя в процесі виконання роботи.
12. Як підводяться підсумки уроку? Як проводиться аналіз лабораторної роботи? Коли і як оформляють учні роботу, чи обчислюють похибки, яким способом?
13. Зміст і своєчасність домашнього завдання, його обсяг.
14. Як враховуються і оцінюються практичні вміння та навички? Чи враховується ця оцінка в тематичній атестації?
15. Загальна оцінка уроку.
16. Характеристика вчителя.

*Загальна схема та зразок аналізу уроку подано у додатках № 1, 2.
Зразок конспекту уроку подано у додатку № 3.*

4. НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Важливою ланкою діяльності студента під час педагогічної практики в школі є **науково-дослідна робота**. Необхідність її проведення пов'язана з:

- можливістю за допомогою експериментальних методів дослідити певні сторони педагогічного процесу;
- підготовкою матеріалів до курсової роботи з методики навчання фізики;
- апробацією власних методичних розробок, виконаних в рамках дипломної роботи або магістерської дисертації;
- виконанням програми експериментальних досліджень, які проводяться за власним бажанням або в рамках гурткової роботи.

Науково-дослідна робота в період практики може плануватися у вигляді таких основних **видів досліджень**:

1) колективне, яке проводиться у двох формах:

- як кооперація, коли кожен учасник веде свою тему, а одержані результати надходять у загальний фонд інформації;
- як інтеграція, коли всі учасники працюють над загальною темою, здійснюючи різні варіанти розробок на матеріалі різних навчальних предметів, тем курсу, класів

2) комплексне, яке спрямоване на різностороннє вивчення навчально-вихованого процесу не лише в методичному аспекті а й в інших: психологічному, соціологічному та ін.

Здійснення науково-дослідної роботи передбачає:

1. Вибір теми науково-дослідної роботи;
2. Визначення мети, змісту та обсягу досліджень
3. Складання плану проведення дослідної роботи із зазначенням основних її етапів:

а) Детальне **ознайомлення з проблемою в літературних джерелах різних напрямів** (педагогічного, психологічного, методичного):

б) **Збір матеріалу шляхом:**

- спостереження за навчальним процесом взагалі або окремими його елементами;
- аналізу досвіду вчителів;
- впровадженні власних методичних розробок у навчальний процес.

в) **Обробка результатів дослідження :**

- обчислення та групування результатів анкетування, оцінювання тощо;
- систематизація їх у вигляді таблиць;
- графічна інтерпретація у вигляді графіків, діаграм тощо;

г) **Кількісний та якісний аналіз систематизованої інформації** з припущенням можливих причин отриманих результатів.

4. Реалізація плану дослідження обраної проблеми

5. Літературне оформлення результатів дослідження у вигляді наукового опису із застосуванням наочної інформації у вигляді фотографій, графіків, діаграм, малюнків та з посиланнями на використані літературні джерела.

Під час опису експерименту необхідно звернути увагу на:

- визначення мети і завдань експерименту;
- зазначення місця, часу проведення експерименту та кількості учнів, вчителів, студентів, що взяли у ньому участь;
- характеристику вибірки та задіяних в експериментальній роботі класів або інших груп респондентів;
- опис використаних в експерименті матеріалів (анкет, тестів, опитувальників та інших завдань) із зазначенням їх авторів;
- опис методики проведення експерименту (розподіл класів, порядок проведення експериментальних заходів);
- характеристику факторів, що впливають на результати експерименту, та пошук шляхів зменшення цього впливу;
- визначення показників ефективності експериментальної методики (або педагогічного досвіду) та опис процедури їх виявлення;
- методи статистичної обробки результатів експерименту;
- висновки, які можна зробити в результаті аналізу даних експериментальної роботи.

Одним з основних джерел інформації про результативність роботи вчителя є аналіз його педагогічного досвіду. Під час здійснення цієї процедури слід чітко усвідомлювати, що досвід вчителя можна класифікувати як педагогічний та передовий педагогічний, в якому виділяють два основних види: педагогічна майстерність та новаторство.

Критеріями передового педагогічного досвіду виступають:

- актуальність та перспективність;
- новизна та оригінальність;
- науковість;
- доказовість, висока результативність та ефективність;
- стабільність;
- можливість відтворення, творчого використання;
- оптимальність;
- комплексність;
- цілісність.

Під час опису передового педагогічного досвіду можна скористатися його моделлю, представленою на малюнку (див. *додаток № 4*).

Оцінюючи ефективність нових педагогічних технологій слід звернути увагу на такі питання:

Вивчення передового педагогічного досвіду - це виявлення тих об'єктивних факторів, істотних зв'язків, які обумовлюють високу результативність і об'єктивність, визначення основних умов його успіху, узагальнення типових рис, виділення характерних зв'язків і властивостей для розробки висновків педаго-

гічної науки та практики.

Головними компонентами передового педагогічного досвіду, які підлягають вивченню, **виступають:**

- конкретні завдання навчально-виховного процесу, які успішно вирішуються автором (авторами) досвіду;
- досягнення безпосередніх результатів навчання та виховання, їх прояви у різних видах діяльності учнів (навчанні, спілкуванні, трудовій діяльності);
- новизна досвіду, переваги в роботі вчителя в порівнянні з роботою інших педагогів;
- основні ідеї, що забезпечують та обґрунтовують передову педагогічну технологію;
- в умови реалізації творчої діяльності автора досвіду;
- обумовленість досвіду якостями особистості педагога, умовами регіону та школи;
- реальні шляхи та можливі засоби передачі, засвоєння і запровадження даного передового досвіду. Вивчення передового педагогічного досвіду супроводжується його оцінкою - тобто співставленням даного досвіду з головними критеріями передового педагогічного досвіду. Особливості оцінки розглянемо на прикладі критерію комплексності.

Оцінюючи ефективність та результативність нових авторських педагогічних технологій за критерієм комплексності, слід звернути увагу на такі *питання:*

1. Яка увага звергається на розвиток **духовних цінностей** особистості:

- чи здійснюється у процесі навчально-виховної роботи діагностика духовної сфери?
- чи мають місце спеціальні педагогічні прийоми, які формують духовну сферу?
- чи використовуються інші методи формування духовних цінностей особистості?
- чи створюється під час проведення уроку духовно-естетична атмосфера?

2. Яка увага приділяється **творчому розвитку** школярів:

- чи здійснюється цілеспрямоване діагностування рівня творчого розвитку учнів?
- чи використовуються спеціальні методи активізації творчих здібностей школярів?
- як часто та в якому об'ємі вчитель застосовує творчі завдання в навчальному процесі?
- чи існує певна система стимулювання творчого потенціалу школярів?

3. Яка увага звертається на **формування інтелектуального розвитку** учнів:

- як здійснюється мотивація пізнавальної діяльності школярів?
- як часто та в якому об'ємі використовується індивідуальний підхід у навчанні?

- чи має місце формування системного мислення учнів?
  - яким чином і наскільки розширюється кругозір вихованців?
4. Яка увага звертається на **формування емоційно-вольової сфери** учнівської молоді:
- чи приділяє вчитель увагу цілеспрямованому формуванню емоційно-вольової сфери?
  - чи використовуються при цьому спеціальні прийоми формування емоційно-вольових якостей?
  - наскільки емоційно насичені уроки?
5. Чи володіє вчитель педагогічними здібностями (особистісними, організаційно-комунікативними, дидактичними)?
6. Чи здатен до спілкування з дітьми і колегами?
7. До якого типу належить стиль його діяльності (авторитарний, демократичний, потуральний)?
8. На якому рівні перебуває продуктивність вчителя (репродуктивному, адаптивному, локально-моделюючому, системно-моделюючому)?

5. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПІДСУМКИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

ОСНОВНІ ОBOB'ЯЗКИ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Студенти-практиканти зобов'язані:

- до початку практики одержати від керівника практики від ВНЗ консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;
- своєчасно прибути на базу практики;
- у повному обсязі виконати всі завдання програми практики;
- скласти індивідуальний план проходження практики і затвердити у групового керівника;
- вивчити і суворо **дотримуватись правил охорони праці**, техніки безпеки і виробничої санітарії;
- **працювати не менше 6 годин на день**; упродовж цього часу, крім проведення уроків, позакласних заходів та підготовки до них, практикант має якомога більше спілкуватися з учнями класу, вивчаючи їх психолого-педагогічні особливості, взаємини в колективі, проводити індивідуальну та фронтальну виховну роботу;
- своєчасно підготувати всі необхідні документи і скласти диференційований залік з практики;
- при виникненні поважних причин, що підтверджені документально, звернутися із заявою на ім'я першого проректора з погодженням завідувача кафедри, декана факультету та відділу НВПІ щодо зміни терміну проходження практики;

- дотримуватись правил внутрішнього розпорядку навчального закладу, статутних вимог вчителя та класного керівника, розпоряджень адміністрації та методистів кафедр університету;

- брати участь в роботі методичного об'єднання класних керівників;
- брати участь у всіх нарадах, педрадах навчального закладу;
- виконувати всі види робіт, передбачених програмою педпрактики, ретельно готуватися до кожного виховного заходу, бути для учнів зразком організованості і працьовитості.

Студент-практикант має право:

- одержати консультацію у будь-кого з викладачів, методистів кафедри педагогіки і психології;
- користуватися бібліотекою, кабінетом педагогіки і психології університету;
- звертатись до доробок та методичних рекомендацій, розроблених кафедрою педагогіки і психології, закладами освіти;
- якщо студент під час проходження педагогічної практики одержав незадовільну оцінку, то він має право на повторне проходження педпрактики після поновлення на навчання.

ОСНОВНІ ОBOB'ЯЗКИ КЕРІВНИКІВ ПРАКТИКИ

Груповий керівник практики від кафедри:

- контролює готовність баз практики студентів і подає за місяць до початку практики свої пропозиції, узгоджені з деканатом факультету, у відділ навчально-виробничих практик та працевлаштування;

- забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед виходом студентів на практику: настановчої конференції, де знайомить студентів з порядком проходження практики та технікою безпеки, надає студентам необхідні документи (програму, щоденник, відомості для виставлення диференційованого заліку з практики, індивідуальне завдання, методичні рекомендації);

- повідомляє студентам про систему звітності;

- у тісному контакті з керівником від бази практики забезпечує високу якість проходження практики відповідно до програми;

- проводить інструктаж студентів, забезпечує їх необхідною допоміжною методичною документацією та рекомендаційним списком літератури;

- проводить настановчу конференцію на базі практики разом керівництвом від бази практики; закріплює студентів за відповідними ланками;

- надає методичні рекомендації щодо складання індивідуальних календарних планів практики студентів і затверджує їх після погодження з керівником від бази практики;

- знайомить керівників від бази практики з програмою практики й обов'язками, які покладаються на них;

- забезпечує постійне керівництво та контроль за виконанням індивідуального плану кожним студентом і надає необхідну допомогу;

- надає консультації студентам щодо виконання індивідуальних завдань;
- періодично інформує декана факультету, завідувача кафедри, факультетського керівника про хід практики, вирішує з ними поточні питання;
- контролює виконання студентами правил внутрішнього трудового розпорядку, організовує облік відвідування студентами бази практики;
- підводить підсумки практики, оцінює роботу кожного студента та звітує на кафедрі про підсумки проведеної практики;
- у складі комісії приймає заліки з практики;
- подає у відділ навчально-виробничих практики та працевлаштування письмовий звіт про проведення практики не пізніше тижня з дня її завершення.

Керівник практики від бази практики:

- створює необхідні умови для виконання студентами програми практики, не дозволяє залучення студентів до роботи, що не відповідає програмі практики;
- надає студентам у відповідності до програми місця практики, що забезпечують найбільшу ефективність проходження практики;
- забезпечує необхідні умови для отримання студентами під час проходження практики знань за спеціальністю в області технології (методики), економіки і організації, планування і управління виробничим процесом, науковою організацією праці, організації науково-дослідних робіт;
- дотримується календарних графіків проходження практики;
- надає студентам-практикантам можливість користуватися літературою та іншою документацією, що є у наявності на базі практиці; допомагає їм у підборі матеріалів для курсових і дипломних робіт (проектів);
- проводить обов'язкові інструктажі з охорони праці і техніці безпеки з оформленням відповідної документації;
- контролює дотримання практикантами виробничої дисципліни; забезпечує облік відвідування практики студентами. Про всі порушення трудової дисципліни, внутрішнього розпорядку та про інші порушення повідомляє навчальний заклад;
- веде облік і оцінює роботу, що виконав кожен студент; контролює підготовку студентами звітів з практики і після закінчення практики складає на кожного студента письмову виробничу характеристику, що містить дані про виконання програми практики і індивідуальних завдань, про відношення студента до роботи і про участь у громадському житті; на запрошення кафедри бере участь у підсумковій конференції.

ПРИМІТКА. Керівник практики від бази практики призначається наказом керівника бази практики, що передбачено у договорі на проведення практики студентів.

КОНТРОЛЬ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПРАКТИКИ

Оцінку за навчально-виховну роботу студента як учителя-предметника виставляє груповий керівник, а як класного керівника - викладач педагогіки і психології, погоджує її з класним керівником. Залікову оцінку з практики виставляє комісія.

Критерії оцінювання результатів педагогічної практики:

Оцінка 5 (А) «відмінно» - всі завдання практики виконані в повному обсязі (проведені залікові уроки з фізики та позакласний захід) на високому рівні. Студент продемонстрував активність та ініціативність у підготовці та проведенні занять та позакласного заходу з фізики. Проявив уміння проводити уроки з фізики різних типів (вивчення нового матеріалу, розв'язування фізичних задач, проведення лабораторних робіт, комбінований тип уроку) на належному науково-методичному рівні.

При проведенні уроків з фізики студент:

- проявив глибокі знання з фахових дисциплін (фізики, методики викладання фізики, педагогіки, психології);
- застосовував і творчо використовував набуті навички роботи;
- проводив демонстраційний експеримент без помилок, детально пояснював результати експерименту, чітко сформулював завдання перед учнями;
- використовував сучасні педагогічні технології;
- залучав школярів до активної роботи на уроці, використовував елементи бесіди.

Індивідуальне завдання виконано студентом у повному обсязі, оформлене належним чином. Студент проявив вміння встановлювати контакт зі школярами та вчителем-предметником. Студент-практикант відвідував базу практики щодня, пропусків з неповажної причини не мав.

Звіт оформлений охайно згідно вимог визначених у робочій програмі практики і поданий груповому керівнику у встановлений термін, містить всі структурні елементи. У щоденнику студента-практиканта зафіксований зміст роботи протягом усього періоду проходження виробничої практики, є підписи керівників від бази практики та університету, які завірені печаткою. Характеристика-відгук позитивна, оцінка керівника від бази практики – «відмінно».

Оцінка 4 (В) «дуже добре» - всі заплановані завдання практики (залікові уроки з фізики, позакласний захід з фізики) виконані на належному науково-методичному рівні. При підготовці до уроків студент проявив добрі знання з фізики, але не повній мірі проявив свою ініціативу. Проявив уміння проводити уроки різних типів (вивчення нового матеріалу, розв'язування фізичних задач, проведення лабораторних робіт, комбіновані уроки) на належному науково-педагогічному рівні, але студент не проявляв творчий та індивідуальний підхід.

При проведенні уроків з фізики студент:

- проявив добрі знання з фахових дисциплін (фізики, методики навчання фізики, педагогіки, психології);
- застосовував і творчо використовував набуті навички роботи;

- використовував демонстраційний експеримент з незначними помилками;
- використовував сучасні педагогічні технології;
- намагався залучати школярів до активної роботи на уроці, використовував елементи бесіди.

Індивідуальне завдання виконано у повному обсязі на належному рівні, при оформленні були допущені незначні помилки. Студент проявив вміння встановлювати контакт з учнями та вчителем-предметником. Студент відвідував базу практики щодня і не мав пропусків з неповажної причини.

Звіт поданий у встановлений термін, який містить усі структурні елементи, проте допущені незначні помилки при оформленні конспекту уроку та сценарію позакласного заходу. У щоденнику студента-практиканта зафіксований зміст роботи протягом всього періоду практики, підписи керівників від бази практики та університету завірені печаткою. Характеристика-відгук вчителя-предметника за результати практики «відмінно» або «дуже добре».

Оцінка 4 (С) «добре» - всі заплановані завдання виробничої педагогічної практики (залікові уроки та позакласний захід з фізики) виконані на достатньому науково-методичному рівні. При підготовці до пробних та залікових занять студент не достатньо проявляв ініціативу. Уроки проведені студентом-практикантом шаблонні.

При проведенні уроків з фізики студент:

- не проявив глибоких знань з фахових дисциплін (фізики, методики її викладання, педагогіки, психології);
- використовував демонстраційний експеримент з деякими помилками;
- не залучав учнів до активної роботи на уроці, були відсутні елементи бесіди.

Індивідуальне завдання виконано, проте допущені деякі помилки. Студент відвідував базу практики щодня і не мав пропусків з неповажної причини. Звітна документація оформлена згідно вимог і містить усі необхідні структурні елементи, проте при оформленні були допущені помилки. У щоденнику студента-практиканта зафіксований зміст роботи протягом всього періоду практики, підписи керівників від бази практики та університету завірені печаткою. Характеристика-відгук від вчителя-предметника – керівника практики позитивна, оцінка не нижче, ніж «добре».

Оцінка 3 (D) «задовільно» - заплановані завдання практики (залікові уроки з фізики, позакласний захід) виконані в неповному обсязі. При підготовці до уроків не проявив ініціативи. Уроки проведені студентом-практикантом шаблонні, при проведенні були допущені помилки.

При проведенні уроків з фізики студент:

- не проявив знання шкільного курсу фізики на достатньому рівні;
- при проведенні демонстраційного експерименту були допущені грубі помилки;
- не використовував сучасні методичні прийоми;
- не залучав учнів до активної роботи, були відсутні елементи бесіди.

Індивідуальне завдання не виконано у повному обсязі. Студент не відвідував щодня базу практики, мав пропуски з неповажної причини. Звітна документація була задана невчасно і не містила усі структурні елементи, оформлена неохайно, з помилками. Щоденник студента-практиканта оформлений не вірно, підписи керівника від бази практики та університету завірені печаткою. У характеристиці-відгуку оцінка керівника від бази практики «добре».

Оцінка 3 (Е) «задовільно» - заплановані завдання практики виконані не в повному обсязі. При підготовці до проведенні уроків студент не проявляв ініціативи, творчості та креативності. Уроки проведені студентом-практикантом шаблонні і були проведені з грубими помилками. Студент не проявив знання шкільного курсу фізики.

При проведенні уроків з фізики студент:

– студентом були допущені грубі методичні помилки не використовував демонстраційний експеримент;

– не використовував сучасні методичні прийоми організації навчальної діяльності учнів на уроці.

– не залучав учнів до активної роботи, були відсутні елементи бесіди.

Індивідуальне завдання виконано не в повному обсязі, на низькому науково-методичному рівні, оформлено неохайно. Студент не відвідував щодня базу практики, мав пропуски з неповажної причини. Звітна документація здана не вчасно, не повному обсязі, з помилками та неохайно. Щоденник студента-практиканта оформлений не вірно, допущені грубі помилки, підписи керівника практики від бази практики та університету завірені печаткою. У характеристиці-відгуку оцінка керівника від бази практики «задовільно».

Оцінка 2 (FX) «незадовільно» - завдання практики заплановані програмою виконані не повному обсязі або не виконані взагалі. Уроки проведені студентом на низькому науково-методичному рівні, без дотримання основних вимог та принципів. Студент не проявив знання шкільного курсу фізики. При проведенні уроків студент не використовував демонстраційний експеримент та сучасні методичні прийоми. Виявлені проблеми контакту, не сформовані вміння проводити відповідні види педагогічної діяльності. Індивідуальне завдання не виконано. Студент не відвідував базу практики щодня, мав значну кількість пропусків з неповажної причини. Звітна документація здана не вчасно, без дотримання вимог до її оформлення, з грубими помилками. Щоденник студента-практиканта оформлений не вірно або відсутній взагалі. Відсутня характеристика-відгук керівника від бази практики або поставлена оцінка «незадовільно».

У **підсумковій** (загальній) оцінці за педагогічну практику враховується ступінь ефективності виконаної студентом навчально-виховної діяльності, участь у методичній роботі школи, його ставлення до педагогічної професії, дітей, школи, якість звітної документації.

ЗВІТ З ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Зміст звіту

У звіті повинна бути конкретно описана робота, що особисто виконана студентом; не повинно бути дослівного переписування матеріалів баз практики (історії бази, технічних описів тощо), а також цитування літературних джерел.

Звіт з педагогічної практики подається груповому керівнику практики **в останній день практики**. Виховна частина здається окремо методисту з виховної роботи.

До звіту з педагогічної практики (друкований, має стандартний вигляд) додаються такі матеріали:

- **аналіз** уроку вчителя або іншого студента-практиканта;
- **конспект** уроку, проведеного студентом під час практики, та складений з урахуванням вимог до її його оформлення;
- **методична розробка позакласного заходу з предмета та виховного заходу** (у кількості, передбаченій програмою практики);
- **самоаналіз** цих заходів (за схемою);
- **психолого-педагогічна характеристика** на учня (4 курс) та на учнівський колектив (5 курс);
- **звіт про науково-дослідну роботу** (індивідуальне завдання).

Вимоги до оформлення звіту

Титульний аркуш звіту з педагогічної (виробничої) практики подано у *додатку №5*.

Орієнтовний план роботи студента-практиканта на перший тиждень практики подано у *додатку №6*.

ЗАЛІК З ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Підсумки практики підводяться у процесі складання студентом **диференційованого заліку комісії у складі керівників практики від факультету, кафебри, бази практики під головуванням завідувача фахової кафебри**. Диференційована оцінка з практики враховується нарівні з іншими оцінками, які характеризують успішність студента. Результати складання заліків з практики заносяться до екзаменаційної відомості, проставляються в заліковій книжці і в журналі обліку успішності.

Студент, який не виконав програму практики і отримав незадовільний відзив на базі практики або незадовільну оцінку при складанні заліку, відраховується з університету.

Керівник практики від факультету інформує ректорат про проведenu практику з висвітленням наступної інформації:

- термін початку і закінчення практики,
- склад групи студентів, які пройшли практику, їх дисципліна;
- стан охорони праці і протипожежної безпеки на базі практики,
- з інших питань організації і проведення практики.

6. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ТА ЕКСТЕРНАТНОЇ ФОРМ НАВЧАННЯ

Студенти-заочники і екстерни, які працюють в закладах освіти на педагогічних посадах за фахом спеціальності, за якою навчаються в університеті, і мають стаж роботи один навчальний рік і більше, від проходження педагогічної практики звільняються наказом ректора університету. Для звільнення від проходження педагогічної практики студенти подають в деканат на ім'я ректора заяву, до якої додають копію трудової книжки, що завіряється або в університеті у відділі навчально-виробничих практик та працевлаштування, або у районному відділі освіти.

Для атестації практичних умінь і знань студенти повинні представити на кафедру, за якою закріплено проведення педагогічної практики, наступний комплект документів, на основі якого проводиться атестація їхньої практичної підготовки, і оцінка заноситься до залікової відомості і залікової книжки:

- календарно-тематичний план проведення навчальних занять у поточному навчальному році, завірений директором освітнього закладу;
- висновок освітнього закладу про проведений відкритий урок і виховний захід з оцінкою і підписом директора освітнього закладу;
- план – конспект проведеного відкритого уроку і виховного заходу.

Студенти-заочники і екстерни, які працюють в закладах освіти на педагогічних посадах за фахом спеціальності, за якою навчаються в університеті, і мають стаж роботи менше одного навчального року, проходять педагогічну практику за місцем своєї роботи.

Студенти-заочники і екстерни, які працюють в закладах освіти на педагогічних посадах не за фахом навчальної спеціальності, або взагалі не працюють в закладах освіти, проходять у жовтні поточного випускного курсу педагогічну практику в освітянських закладах за місцем мешкання.

Ця категорія студентів готує таку **звітну документацію**:

- характеристика – звіт роботи практиканта ;
- плани-конспекти 2-х залікових уроків;
- психолого-педагогічну характеристику на учнівський колектив.

7. ПРОГРАМА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Основним методичним і організаційним документом щодо проведення практики студентів є **програма практики**. Основна задача програми практики полягає в тому, щоб **чітко спланувати та регламентувати всю діяльність студентів і викладачів під час проведення навчального процесу на базі практики**.

Протягом усього навчання у вузі здійснюється практична підготовка студентів. Нижче наведений графік проведення активних педагогічних (та виробничої) практик на факультеті фізико-математичних наук та інформаційних технологій.

Графік проведення педагогічної практики студентів

№	Спеціальність	Назва практики	Курс	Семестр	Тривалість (тижнів)
1	Фізика*	Педагогічна	4	7	6
		Педагогічна	5	10	8

7.1. ПРОГРАМА ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ НА 4 КУРСІ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ «Бакалавр»

ВСТУП

Курс: 4

Галузь знань: 0402. Фізико-математичні науки.

Напрямок підготовки: 6.040203. Фізика*.

Час проведення практики: 7 семестр.

Тривалість практики: 6 тижнів.

Можливі бази практики: загальноосвітні навчальні заклади м. Херсона.

Педагогічна практика з навчально-виховної роботи посідає важливе місце в системі підготовки майбутнього вчителя. Вона представляє собою органічну складову навчально-виховного процесу педагогічного вузу, забезпечуючи поєднання теоретичної підготовки студентів з психолого-педагогічних дисциплін з їх практичною діяльністю в школі. Практика відіграє системотворчу роль серед усіх форм навчальної діяльності студента у вузі, дозволяє засвоїти, проявити та передати одержані знання з педагогіки та методики навчально-виховної роботи, психології та педагогічної майстерності, а також збагатити та відкоригувати їх. Вона забезпечує безперервність та послідовність формування вмінь та навичок, професійне становлення майбутнього педагога.

ЦІЛІ І ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Цілі і основні завдання педагогічної практики полягають у тому, щоб поглибити зв'язок теоретичних знань з реальним педагогічним процесом, використовувати їх для розв'язання конкретних навчальних і виховних завдань, формувати у студентів психологічну готовність до роботи в школі, виробити у майбутніх вчителів уміння і навички практичної діяльності, потреби у безперервній педагогічній самоосвіті; допомогти студентам оволодіти сучасними методами і формами педагогічної діяльності, новими прогресивними технологіями навчання; формувати дослідницький підхід до навчально-виховної діяльності, гнучкість випускника педагогічного вузу в адаптації до нового соціального середовища.

На 4 курсі продовжується підготовка студента зі спеціальності. У цей період перевіряється готовність майбутнього вчителя до практичної діяльності в 7-11 класах загальноосвітньої школи.

Основна мета практики – закріплення і вдосконалення базових профе-

сійно значущих умінь та навичок студентів, необхідних при виконанні функцій учителя-предметника та класного керівника в основній та старшій школі загальноосвітніх навчальних закладів I-III ступенів, а саме:

- формування у майбутніх фахівців професійних умінь і навичок роботи у середніх навчальних закладах, закріплення на практиці знань:

- про процес та закономірності навчання та виховання;
  - про психічну діяльність людини та групи людей;
  - про закономірності, виникнення, розвиток, форми прояву психіки та перебігу психічної діяльності;
- формування методичної компетентності майбутніх учителів фізики шляхом набуття досвіду методичної діяльності з:
- підготовки до проведення реальних занять з фізики та правильного їх планування;
  - самостійного проведення уроків різних типів та їх самоаналізу;
  - підготовки і проведення навчального фізичного експерименту;
  - проведення та складання необхідної для занять навчальної документації;
  - підготовки школярів до свідомого вибору професії з урахуванням власних можливостей та потреб суспільства;
  - цілісного виконання функцій учителя-предметника і класного керівника;
  - проведення системи навчально-виховної роботи з учнями.

Завдання педагогічної практики на 4 курсі:

- практична перевірка готовності студентів до навчально-виховної роботи у школі;
- знайомство з особливостями планування навчальної та виховної роботи учнів 7-11 класів (проведення уроку, виховного заходу, факультативних занять, позакласної роботи з фізики, робота в якості класного керівника та з батьками учнів тощо) та аналіз наслідків власної діяльності;
- розвиток уміння планувати і реалізувати основні види виховної та позакласної роботи з учнями й аналізувати наслідки своєї діяльності;
- забезпечення зв'язку теоретичних знань з методики навчання та виховної роботи з учнями 7-11 класів з реальним навчально-виховним процесом у школі;
- знайомство студентів зі станом навчально-виховної роботи в сучасних навчальних закладах та передовим педагогічним досвідом;
- опанування сучасних методів, форм та засобів навчання в галузі майбутньої професії, досвіду роботи фахівців – вчителів фізики;
- оволодіння сучасними технологіями навчання (у тому числі й комп'ютерними);
- проведення наукових досліджень з проблем, які студент ставить у дипломній (курсовій) роботі, при підготовці виступу на науково-практичній конференції, при написанні наукової статті.

За наслідками проходження виробничої педагогічної практики студенти

повинні оволодіти наступними методичними вміннями:

Проектувальними:

- планувати навчальну та виховну роботу з учнями основної і старшої школи під час викладання фізики;
- відбирати, аналізувати й синтезувати навчальний програмовий матеріал;
- творчо й обґрунтовано будувати організаційно-педагогічну і логіко-педагогічну структуру уроку з фізики та дотримуватися її при проведенні уроку з фізики;
- здійснювати індивідуальну програму навчання та виховання учнів у закріпленому класі.

Організаційними:

- виявляти й організовувати актив класного колективу, здійснювати його керівництво;
- здійснювати організацію різних видів колективної та індивідуальної діяльності школярів на уроці та у позакласній діяльності,
- розвивати активність учнів, сприяти розвитку комунікативної та здоров'язбережувальної компетентностей;
- здійснювати контроль за діяльністю учнів, сприяти їх розумовому розвитку;
- допомагати класному керівнику здійснювати роботу з батьками, при організації та проведенні батьківських зборів.

Комунікативними:

- здійснювати регуляцію внутрішньокласних та міжкласних стосунків;
- встановлювати сприятливі, доброзичливі стосунки з класним колективом та батьками школярів;
- передбачати результат своєї педагогічної діяльності при роботі з учнівським колективом.

Дослідницькими:

- вивчати індивідуальні особливості учнів та класного колективу;
- критично оцінювати результати своєї діяльності та набутий під час виробничої педагогічної практики методичний досвід;
- займатися самопідготовкою; вдосконалювати свою педагогічну майстерність;
- вміти спрогнозувати ефективність використаних засобів і методів навчання школярів під час навчального процесу;

Прикладні:

- закріпити свої навички використання сучасних інформаційних технологій при проведенні уроку з фізики;
- закріпити свої навички при проведенні демонстраційного та організації лабораторного експерименту.

ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Під час педагогічної практики студенти 4 курсу мають оволодіти такими вміннями з виховної роботи:

- визначати і впроваджувати в ході роботи з учнями 7-11 класів активні форми виховного впливу;
- адаптуватися у новому навчально-педагогічному середовищі;
- вести роботу з підготовки та проведення виховних заходів з учнями;
- застосовувати у виховній роботі з учнями весь арсенал форм, методів та прийомів виховання;
- постійно залучати актив класу і весь колектив у цілому до підготовки і проведення виховних заходів.

Під час педагогічної практики студенти 4 курсу мають оволодіти наступними методичними вміннями:

- застосовувати теоретичні знання з методики фізики та набути досвіду практичного використання методичних умінь з навчання фізики у процесі професійної діяльності;
- визначати та впроваджувати в ході роботи з учнями 7-11 класів методи і прийоми компетентнісного навчання;
- оволодіти методикою організації та проведення позакласних заходів з фізики;
- робити психолого-педагогічний та методичний аналіз відвіданих уроків та самоаналіз проведених уроків та позакласних заходів.

На першому тижні практики студенти повинні:

- познайомитись з адміністрацією школи, вчителями, класним керівником; закріпитися за класом основної (7-9 кл.) та старшої школи (11 кл.), познайомитись з учнями;
- відвідати та проаналізувати не менше 4-х (2 в основній школі, 2 у старшій школі) уроків на день у закріпленому класі;
- скласти перспективний план роботи на весь період практики;
- пройти інструктаж з протипожежної безпеки та охорони праці на базі практики та суворо виконувати ці правила протягом усього періоду практики.

Протягом наступних тижнів студент має:

- підготувати та провести **в основній школі 2 залікових уроки фізики; у старшій школі: 2 залікових уроки фізики в основній школі; 1 позакласний захід з фізики в основній школі (кількість пробних уроків не обмежується програмою).**
- підготувати розгорнутий **самоаналіз одного власного уроку** та **аналіз одного уроку**, проведеного вчителем або іншим студентом-практикантом;
- провести професійно-орієнтаційні заходи з учнями та їх батьками, спрямованими на орієнтацію до вступу на навчання з фізики та виготовлення експонатів (навчального стенду, наочності, приладу тощо), з метою демонстрування їх на факультетській виставці після завершення проходження практики;

- **провести збір матеріалу для виконання науково-дослідної та науково-методичної роботи:**

1) **індивідуального методичного проекту** (перелік тем проекту наведено нижче);

2) **індивідуального завдання за тематикою дипломної роботи**, сформульоване науковим керівником та узгоджене з груповим керівником практики.

В останній тиждень: завершити оформлення звітної документації; взяти участь у шкільній підсумковій конференції з педагогічної практики; здати груповому керівнику практики на підпис звіт з практики та іншу звітну документацію (оформлену в папку за певними зразками).

УВАГА! За необхідності студенти можуть надавати допомогу базі практики, за умови, що характер такої праці суворо відповідає профілю навчання і по тривалості не заважає виконанню програми практики.

Під час педагогічної практики студенти повинні працювати у 7-11 класах загальноосвітньої школи у якості учителя фізики та класного керівника: проводити уроки з фізики, використовуючи ті знання та уміння, яких вони набули під час усіх видів занять в університеті.

Студенти-практиканти повинні проводити уроки фізики в обсязі, передбаченому робочою програмою.

Студенти повинні показати вміння проводити навчально-виховну роботу з учнями за всіма напрямками (психолого-педагогічне вивчення учнів та колективу, планування роботи, проведення уроків і факультативних занять, поза-класна робота з предмета, аналіз власних уроків і позакласного заходу, взаємовідвідування і аналіз уроків інших практикантів, робота в якості класного керівника, проведення індивідуальної навчально-виховної роботи з учнями і та ін.);

позакласні заходи з фізики (бесіди, вікторини, КВК, вечори, брейн-ринги та ін.), залучаючи до цього в основному учнів того класу, до якого вони прикріплені.

Студенти повинні ознайомитись з роботою класного керівника і протягом практики повністю виконувати його обов'язки.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

1) З метою набуття студентами під час педагогічної практики умінь і навичок самостійного розв'язання навчально-виховних, організаційних та наукових проблем методисти кафедри педагогіки та психології, викладачі фахової кафедри по узгодженню з груповим керівником педагогічної практики, включають до програми практики індивідуальні завдання приблизно такого характеру:

- вивчити та описати передовий педагогічний досвід вчителя (за фахом) або класного керівника, вихователя;
- вивчити та описати досвід впровадження сучасних освітніх технологій у навчально-виховний процес;

- провести експериментальне дослідження з теми дипломної (або курсової) роботи, пов'язане з перевіркою розробленої методики вивчення певного розділу фізики;
- підготувати доповідь на наукову студентську конференцію (наприклад, «Нові педагогічні технології», «Нестандартні підходи вчителя до навчання учнів», «Активні форми заохочення учнів до самостійної роботи» і т.п.);
- описати свій досвід «Як я організував роботу фізичного гуртка під час педагогічної практики в школі» тощо;
- вивчити особливості та набути досвіду з реалізації методичних функцій учителя (інформаційної, комунікативної, організаційної, контрольної-оцінювальної тощо).

Виконання індивідуальних завдань активізує діяльність студентів, розширює їх світогляд, підвищує ініціативу і робить проходження педпрактики конкретним і цілеспрямованим. Матеріали індивідуальних завдань стануть надбанням кафедри фізики та методики її навчання, їх можуть використовувати викладачі як наочність на заняттях зі спеціальних дисциплін.

2) Під час практики кожен студент працює над **індивідуальним методичним проектом** за обраною заздалегідь та узгодженою з груповим керівником темою. Метою методичного проекту є формування у майбутнього вчителя фізики індивідуального досвіду методичної діяльності на проектувальному, виконавському та рефлексивному рівнях.

У процесі виконання проекту студент працює над поглибленням теоретичних та методичних знань та вдосконаленням методичних умінь з певного аспекту методичної діяльності: інформаційного, комунікативного, організаційного, контрольної-оцінювального.

Тематика індивідуальних методичних проектів представлена у Додатку 9.

Після вибору тематики проекту студенту надається ПЛАН РОБОТИ НАД ПРОЕКТОМ.

Виконання індивідуальних завдань та методичного проекту є обов'язковим для студента та перевіряється груповим керівником.

Заняття та екскурсії під час педагогічної практики

З метою розширення уяви студентів про базу практики, її структуру, взаємодію різних напрямів виховної роботи, діючу систему управління школою доцільно провести такі екскурсії:

1. Екскурсія по школі (гімназії, ліцею, коледжу) з метою ознайомлення з базою школи (гімназії, ліцею, коледжу) проводиться адміністрацією школи в перший день педагогічної практики.
2. Екскурсія до музеїв школи, з метою ознайомлення студентів з навчально-виховною базою школи.
3. Екскурсія до навчальних майстерень, ознайомлення з матеріально-технічною базою школи (ПТУ, МУПК).
4. Екскурсія до методичного кабінету, кабінету педагогічного об'єднання.

Методичні рекомендації

Виробнича педагогічна практика є завершальним етапом у підготовці фахівця за освітньо-кваліфікаційною програмою «бакалавр». Під час виробничої практики студенти повинні поглибити свої знання з методики викладання фізики в основній і старшій школі, розвинути свої індивідуальні якості і закріпити навички професійної педагогічної підготовки, здобуті впродовж вивчення фахових дисциплін. Під час виробничої практики студент має консультуватися з груповим керівником, який надасть чіткі методичні рекомендації щодо проведення різних типів уроків з фізики, забезпечить необхідним методичним матеріалом.

ФОРМИ І МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Студент, який перебуває на педагогічній практиці, повинен знати, що:

- можливий поточний контроль часу його перебування в школі або в іншому навчальному закладі;
- можлива перевірка ведення студентом поточних записів, складання планів або конспектів уроків; наявності індивідуального плану роботи та інше;
- цей контроль може здійснюватися груповим керівником, методистом, вчителем школи, директором школи, керівниками практики від вищого навчального закладу та іншими особами.
- Після закінчення практики здійснюється підсумковий контроль, який завершується диференційованим заліком з педагогічної практики.

ВИМОГИ ДО ЗВІТУ З ПРАКТИКИ

Титульний аркуш звіту (зразок оформлення додається)

Далі у папці містяться:

- один конспект залікового уроку з фізики (в основній або старшій школі),
- один аналіз відвіданого уроку (вчителя або студента),
- один самоаналіз власного уроку, проведеного під час проходження практики;
- методична розробка позакласного заходу з фізики та його самоаналіз;
- матеріали індивідуального науково-дослідного завдання;
- матеріали індивідуального методичного проекту (в окремій папці).

7.2. ПРОГРАМА ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ 5 КУРСУ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ «Спеціаліст»

ВСТУП

Курс: 5

Галузь знань: 0402. Фізико-математичні науки.

Спеціальність: 7.040203. Фізика*.

Час проведення практики: 10 семестр.

Тривалість практики: 8 тижнів.

Можливі бази практики: загальноосвітні навчальні заклади м. Херсона.

Педагогічна практика з навчально-виховної роботи займає важливе місце в системі підготовки майбутнього вчителя. Вона являє собою органічну складову навчально-виховного процесу педагогічного вузу, забезпечуючи поєднання теоретичної підготовки студентів з психолого-педагогічних дисциплін з їх практичною діяльністю в школі. Практика відіграє системоутворюючу роль серед усіх форм навчальної діяльності студента у вузі, дозволяє засвоїти, проявити та передати одержані знання з педагогіки та методики виховної роботи, психології та педагогічної майстерності, а також збагатити і відкоригувати їх. Вона забезпечує безперервність та послідовність формування вмінь та навичок, професійне становлення майбутнього педагога.

ЦІЛІ І ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Цілі і основні завдання педагогічної практики полягають у тому, щоб поглибити зв'язок теоретичних знань з реальним педагогічним процесом, використовувати їх для розв'язання конкретних навчальних і виховних завдань, формувати у студентів психологічну готовність до роботи в школі, виробити у майбутніх вчителів уміння і навички практичної діяльності, потреби у безперервній педагогічній самоосвіті; допомогти студентам оволодіти сучасними методами і формами педагогічної діяльності, новими прогресивними технологіями навчання; формувати дослідницький підхід до навчально-виховної діяльності, гнучкість випускника педагогічного вузу в адаптації до нового соціального середовища.

На 5 курсі завершується підготовка студента зі спеціальності. В цей період перевіряється готовність майбутнього вчителя до практичної діяльності в 10-11 класах загальноосвітньої школи. *Основна мета практики* – підготовка до цілісного виконання функцій учителя-предметника і класного керівника, формування у майбутніх фахівців професійних умінь і навичок роботи у середніх навчальних закладах, закріплення на практиці знань:

- про процес і закономірності навчання та виховання;
- про психічну діяльність людини та групи людей;
- про закономірності, виникнення, розвиток і форми прояву психіки і перебігу психічної діяльності;
- про закріплення на практиці знань з теорії та методики навчання з фізики;

- з підготовки до проведення реальних занять з фізики та правильного їх планування, проведення та складання необхідної для занять навчальної документації;
- щодо підготовки школярів до свідомого вибору професії з урахуванням власних можливостей та потреб суспільства; формування умінь і навичок проводити профорієнтаційну роботу на уроках;
- щодо цілісного виконання функцій учителя-предметника і класного керівника, проведення системи навчально-виховної роботи з учнями.

Завданнями педагогічної практики на 5 курсі є :

- практична перевірка готовності студентів до навчально-виховної роботи у школі;
- знайомство з особливостями планування навчальної та виховної роботи з учнями 10-11 класів (проведення уроку, виховного заходу, факультативних занять, позакласної роботи з фізики, робота в якості класного керівника та з батьками учнів тощо) і аналіз наслідків власної діяльності;
- розвиток уміння планувати і реалізувати основні види виховної та позакласної роботи з учнями й аналізувати наслідки своєї діяльності;
- вивчення особистості підлітка та складання психолого-педагогічної характеристики на класний колектив;
- забезпечення зв'язку теоретичних знань з методики навчання та виховної роботи з учнями 10-11 класів з реальним навчально-виховним процесом у школі;
- знайомство студентів зі станом навчально-виховної роботи в сучасних навчальних закладах та передовим педагогічним досвідом;
- проведення наукових досліджень з проблем, які студент ставить у курсовій або випускній роботі, при підготовці виступу на конференції або при написанні наукової статті.

ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Під час педагогічної практики студенти 5 курсу мають оволодіти такими вміннями виховної роботи:

- визначати і впроваджувати в ході роботи з учнями 10-11 класів активні форми виховного впливу;
- адаптуватися у новому навчально-педагогічному середовищі;
- складати психолого-педагогічну характеристику на учня;
- вести роботу з підготовки та проведення виховних заходів з учнями;
- застосовувати у виховній роботі з учнями весь арсенал форм, методів та прийомів виховання;
- постійно залучати актив класу і весь колектив у цілому до підготовки і проведення виховних заходів.

Під час педагогічної практики студенти 5 курсу мають оволодіти такими вміннями навчальної роботи:

- закріпити теоретичні знання та набути досвіду практичного використання методичних умінь з навчання фізики у процесі професійної діяльності;
- визначати і впроваджувати в ході роботи з учнями 10-11 класів методи і прийоми розвивального навчання;
- оволодіти методикою організації і проведення позакласних заходів з фізики;
- робити психолого-педагогічний та методичний аналіз відвіданих уроків та самоаналіз проведених позакласних заходів.

На першому тижні студенти повинні:

- познайомитись з адміністрацією школи, вчителями, класними керівниками; закріпитися за класом та познайомитись з учнями;
- відвідати та проаналізувати не менше 4-х уроків на день у закріпленому класі;
- скласти перспективний план роботи практиканта на весь період практики;
- пройти інструктаж з протипожежної безпеки та охорони праці на базі практики та суворо виконувати ці правила протягом усієї практики.

Протягом наступних тижнів:

- підготувати та провести в 10-11 класах: **6 пробних та 6 залікових уроків фізики, 1 урок астрономії, 1 урок інформатики, 1 позакласний захід з фізики та 1 виховний захід у закріпленому класі;**
- підготувати розгорнутий **аналіз одного уроку**, проведеного вчителем або іншим студентом-практикантом та **самоаналіз одного власного уроку**;
- провести професійно-орієнтаційні заходи з учнями та їх батьками, що спрямовані на орієнтацію до вступу на навчання з фізики та виготовленні експонатів (навчального стенду, наочності, приладу тощо), демонструвати їх на факультетській виставці після завершення проходження практики;
- вивчити та узагальнити досвід роботи вчителя-предметника;
- **провести збір матеріалу для виконання науково-дослідної роботи** (для дипломної роботи);
- виконати **індивідуальне завдання** практики.

В останній тиждень: завершити оформлення звітної документації; взяти участь у шкільній підсумковій конференції з педпрактики; здати груповому керівнику практики на підпис звіт з практики.

За необхідності студенти можуть надавати допомогу базі практики, за умови, що характер такої праці суворо відповідає профілю навчання і за тривалістю не заважає виконанню програми практики.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

З метою набуття студентами під час педагогічної практики умінь і навичок самостійного розв'язання навчально-виховних, організаційних та наукових проблем методисти кафедри педагогіки та психології, викладачі фахової кафедри по узгодженню з груповим керівником педагогічної практики, включають в програму практики індивідуальні завдання такого характеру:

а) **пошук методичних знахідок учителів фізики**. Звіт про його виконання оформлюється у вигляді наступної таблиці:

Прізвище учителя, школа	Конкретні приклади		
	Пояснення нового матеріалу	Навчальний експеримент	Задачі

б) **банк учнівських помилок**. Звіт про його виконання оформлюється у вигляді наступної таблиці:

Клас, тема	Конкретні приклади		
	Пояснення нового матеріалу	Навчальний експеримент	Задачі

Виконання даних завдань є обов'язковим і перевіряється груповим керівником.

Виконання індивідуальних завдань активізує діяльність студентів, розширює їх світогляд, підвищує ініціативу і робить проходження педпрактики конкретним і цілеспрямованим. Матеріали індивідуальних завдань стануть надбанням кафедри педагогіки та психології, фахових кафедр, їх можуть використати викладачі як наочність на заняттях.

ФОРМИ І МЕТОДИ КОНТРОЛЮ НАБУТТЯ ПРАКТИЧНИХ УМІНЬ ТА НАВИЧОК

Студент, який перебуває на педагогічній практиці, повинен знати, що:

- можливий поточний контроль часу його перебування в школі або в іншому навчальному закладі;
- можлива перевірка ведення студентом поточних записів, складання планів або конспектів уроків; наявності індивідуального плану роботи та інше;
- цей контроль може здійснюватися груповим керівником, методистом, вчителем школи, директором школи, керівниками практики від вищого навчального закладу та іншими особами.
- Після закінчення першої та другої половин практики здійснюється підсумковий контроль, який завершується диференційованим заліком з педагогічної практики.

ВИМОГИ ДО ЗВІТУ З ПРАКТИКИ

Обсяг звіту: від 20 до 25 аркушів.

Звіт складається з титульного аркуша, вступу, основної частини, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Матеріали звіту висвітлюються послідовно.

Правила оформлення:

Звіт друкується на комп'ютері з додержанням стандартів ЄСКД, з наскрізною нумерацією сторінок і брошурується у альбом по формату А₄.

В звіті повинна бути конкретно описана робота, що особисто виконана студентом; не повинно бути дослівного переписування матеріалів баз практики (історії бази, технічних описів тощо), а також цитування літературних джерел.

У якості додатків до звіту наводяться щоденник, індивідуальне завдання, відзиви керівників практики від бази практики та від кафедри.

Зброшурований за ДСТУ 3008-95 та переплетений по формату А₄ звіт з виробничої практики після захисту з відповідними підписами передається до особової справи студента у відділ кадрів.

Структура і зміст звіту з педагогічної практики

- **Титульний аркуш** звіту
- **Вступ**, у якому коротко розкривається роль, місце, мета проведеної практики в системі професійної підготовки вчителя (основні принципи організації практики, основні завдання практики; визначення професійних умінь і навичок, які повинні формуватися і вдосконалюватися під час практики).

- **Основна частина**, в якій розкриваються підрозділи з навчальної, виховної, методичної і науково-дослідної роботи відповідно до конкретних завдань програми практики зі спеціальності і педагогіки на 5-му курсі навчання.

Наводяться по одному конспекту залікового уроку з фізики, астрономії та інформатики, по одному аналізу їх проведення, методичну розробку позакласного заходу з фізики, самоаналіз проведеного заходу з фізики, методичну розробку виховного заходу (для старшої школи), аналіз загальношкільного виховного заходу або виховного заходу, проведеного в учнівському колективі, психолого-педагогічну характеристику на учнівський колектив закріпленого класу, матеріали індивідуально-творчого завдання.

●**Висновки:** які знання, вміння і навички здобуті в процесі проходження практики, пропозиції щодо удосконалення організації практики.

●**Список використаних джерел.**

●**Додатки** (щоденник практиканта з розділами): журнал відвідування студентом – практикантом бази практики, планування роботи практиканта, відзиви керівників практики від бази практики, відзиви керівників практики від кафедр, загальні висновки.

Студенти - екстерни виробничу практику на 5-му курсі не проходять.

НАВЧАЛЬНІ ПОСІБНИКИ

1. Бабаєва, Н. А. Шкільний фізичний експеримент у 7-9 класах : навчально-методичний посібник [для слухачів курсів післядипломної освіти та студентів напряму підготовки «Фізика*» денної, заочної та екстернатної форм навчання] / Н. А. Бабаєва, І. В. Коробова. – Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2014. – 328 с.
2. Бабаєва, Н. А. Шкільний фізичний експеримент у 10 класі. Методичні рекомендації для вчителів / Н. А. Бабаєва, І. В. Коробова, І. Р. Павлова. – Х. : Вид. група «Основа», 2006. – 208 с. (Б-ка журн. «Фізика в школах України». Вип. 12 (36)).
3. Бугаев А. И. Методика преподавания физики в средней школе / А. И. Бугаев. – М. : Просвещение, 1981. – 288 с.
4. Методика навчання фізики у старшій школі : навч. посіб. / [В. Ф. Савченко, М. П. Бойко, М. М. Дідович та ін.]; за ред. В. Ф. Савченка. – К. : ВЦ «Академія», 2011. – 296 с. – (Серія «Альма-матер»).
5. Основы методики преподавания физики в средней школе / Под ред. А. В. Перышкина, В. Г. Разумовского, В. А. Фабриканта. – М. : Просвещение, 1984. – 398 с.
6. Теория и методика обучения физике в школе: Общие вопросы / Под ред. С. Е. Каменецкого, Н. С. Пурышевой. – М. : Издат. центр «Академия», 2000. – 368 с.
7. Фронтальные лабораторные занятия по физике в 7-11 классах общеобразовательных учреждений / Под ред. В. А. Булова, Г. Г. Никифорова. – М. : Просвещение, 1996. – 368 с.
8. Булов В. А. Фронтальные лабораторные занятия по физике в средней школе / В. А. Булов и др. – М. : Просвещение, 1970. – 216 с.
9. Марголис А. А. Практикум по школьному физическому эксперименту. Учеб. пособие для студ. / А. А. Марголис и др. – М. : Просвещение, 1977. – 304 с.
10. Нижник В. Г. Вимірювання фізичних величин та обчислення похибок / В. Г. Гижник. – К. : Рад. школа, 1979. – 104 с.
11. Практикум по физике в средней школе / Под ред. А. А. Покровского. – М.: Просвещение, 1973. – 256 с.
12. Розв'язування задач з фізики: Практикум / За заг. ред. Є. В. Коршака. – К. : Вища школа, 1986. – 312 с.
13. Покровский С. Ф. Опыты и наблюдения в домашних заданиях по физике / С. Ф. Покровский. – М. : Изд. АПН РСФСР, 1963. – 416 с.
14. Коршак Є. В. Методика і техніка шкільного фізичного експерименту. Практикум / Є. В. Коршак, Б. Ю. Миргородський. – К. : Вища школа, 1981. – 280 с.
15. Бондаровський М. М. та інш. Фізичний експеримент у середній школі / М. М. Бондаровський. Том 3. – К. : Рад. школа, 1966. – 476 с.
16. Перышкин А. В. Курс физики. Ч. 3. / А. В. Перышкин. – М. : Просвещение, 1966. – 384 с.
17. Шахмаев Н. М. Демонстрационные опыты по электродинамике / Н. М. Шахмаев, С. Е. Каменецкий. – М. : Просвещение, 1973. – 352 с.
18. Чепуренко В. Г. Лабораторні роботи з фізики у 8-10 класах / В. Г. Чепуренко, В. Г. Нижник, Г. М. Гайдучок. – К. : Рад. школа, 1976. – 248 с.
19. Качинский А. М. Задания к лабораторным работам практикума по физике, VIII-X классы / А. М. Качинский, Б. А. Кимбар. – Мн. : Нар. асвета, 1976. – 189 с.

8. ДОДАТКИ

8.1. ДОДАТОК № 1

Зразкова схема психолого-педагогічного аналізу уроку Психолого-педагогічний аналіз залікового уроку

з _____, який проведений студентом _____
(вказати навчальну дисципліну)

Клас _____, кількість учнів за списком _____, з них присутніх _____ дата, заняття № ____ (за календарним планом)

ТЕМА: _____

ПЛАН: 1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

МЕТА УРОКУ: 1. Навчальна: _____
2. Розвиваюча: _____
3. Виховна: _____
4. Профорієнтаційна _____

ОБЛАДНАННЯ, ІНСТРУМЕНТИ: _____

НАОЧНІ ПОСІБНИКИ, ТЗН : _____

ТИП УРОКУ: _____

Тривалість уроку _____

ХІД УРОКУ

1. Організація початку уроку. Охарактеризувати якість проведення організаційного моменту, виконання всіх його складових частин та дії студента-практиканта.

2. Перевірка матеріалу, що вивчався на минулому занятті. Характер питань, що давалися учням; чи вимагали вони простого відтворення отриманого раніше знань, чи були спрямовані на активні міркування (навести приклади). Яким чином діти відповідали на поставлені питання. Ступінь активності учнів при опитуванні. Чим досягалась висока пізнавальна активність учнів? Причини слабкої активності, якщо таке мале місце.

3. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми нового матеріалу і обґрунтування необхідності його вивчення, де ці знання можуть знайти застосування.

4. Викладання нового матеріалу. Аналіз процесу формування наукового розуміння предмета уроку (створення опорного образу, виділення істотних моментів сприйняття; наскільки правильно були зроблені узагальнення або висновки; яке місце при викладанні матеріалу займали порівняння, докази, встановлення причинних зв'язків, застосування наочних посібників, графічних заходів, самоконтроль у процесі виконання навчальної роботи з показом прийомів самоконтролю; якими прийомами залучались і підтримувались увага та інтерес учнів як при перевірці знань, так і при поясненні нового матеріалу; раціональна організація робочого місця і відповідно до теми – правила техніки безпеки і та ін.).

5. Практична частина. Якими методами і прийомами стимулювалась самостійна думка учнів під час уроку і які помилки в цьому відношенні були допущені. Яким чином досягалося на уроці закріплення нового матеріалу.

6. Заключна частина. Які показники того, що матеріал уроку усвідомлений і достатньо засвоєний.

7. Загальні висновки. Чи була досягнута мета уроку. Яка роль уроку в формуванні переконаності учнів, у стимулюванні виховання у них моральних якостей, у чому це відбилося?

8.2. ДОДАТОК № 2

Аналіз уроку проведеного учителем (ПБ) у 8-Б класі ___ школи

Тема уроку: Електровимірювальні прилади

I Початок уроку:

Урок розпочався з привітання (організаційного моменту). Черговий подав щоденник класу. В якому були заздалегідь відмічені відсутні, таким чином час на перевірку відсутніх не витрачався.

Дошка була заздалегідь підготовлена: записані число, тема уроку, домашнє завдання (спочатку закрите)

На демонстраційному столі виставлені демонстраційні гальванометр, амперметр, вольтметр; зібрано електричне коло для демонстрації підключення електровимірювальних приладів; підготовлені лабораторні амперметри і вольтметри для подальшої фронтальної роботи учнів.

II Тема і мета уроку:

Тему і мету уроку було проголошено наприкінці етапу мотивації навчальної діяльності, після активізації опорних знань, проведеного шляхом фронтального опитування.

III Тип і структура уроку:

Для вивчення нового матеріалу обрано I тип уроку-урок вивчення нового матеріалу. Такий тип уроку, на мій погляд відповідає темі. Але тут можна було обрати і 6 тип (комбінований), додавши перевірку пройденого матеріалу шляхом усного або письмового короткочасного опитування. Попередній матеріал виступав опорою для вивчення нового матеріалу. Гальванометр – як основу електровимірювальних приладів, учні вивчали на попередніх уроках, елементи послідовного і паралельного з'єднання провідників були вимірювальними для правил підключення амперметра і вольтметра.

- 1) Актуалізація опорних знань проходила у формі фронтального опитування – бесіди. Учні повторили питання: види дій електричного струму; принцип роботи гальванометра; основні характеристики електричного (кола, струму); особливості паралельного і послідовного з'єднання провідників.
- 2) Мотивація навчальної діяльності.
- 3) Вивчення нового матеріалу – проходило у вигляді бесіди, з використанням демонстраційного експерименту.
- 4) Закріплення нового матеріалу – проходила у формі фронтальної роботи учнів з лабораторними електровимірювальними приладами (визначення основних характеристик приладів)
- 5) Домашнє завдання – діти записали у щоденниках після пояснення його вчителем.

IV Зміст уроку:

Матеріал уроку складено за програмою для 8 класу загальноосвітніх шкіл на основі підручника Пьоришкін О. В., Родіна Н. А., «Фізика. 8 клас», §38, §41,

з елементами додаткового матеріалу. Тому зміст уроку відповідає програмі і сучасному розвитку науки.

На уроці аналізувався принцип роботи гальванометра та різновиди його застосування.

Зворотній зв'язок з учнями здійснювався завдяки постійному діалогу вчителя з учнями в процесі пояснення нового матеріалу, а також закріпленням у формі фронтальної роботи учнів з лабораторними приладами (визначення основних характеристик електровимірювальних приладів).

Особливу увагу привернув етап закріплення нового матеріалу – саме він найповніше показав результативність уроку – як учні засвоїли даний матеріал.

V Методи та прийоми проведення уроку:

На уроці використано проблемне викладання матеріалу, яке передбачає постановку перед учнями проблеми та її поступове розв'язання у ході бесіди з учнями.

Серед прийомів, які використано на уроці – демонстраційний експеримент, його поєднання з бесідою. На етапі актуалізації опорних знань використовувався метод усної перевірки (у формі фронтального опитування). На етапі закріплення використовувалась фронтальна самостійна робота з приладами.

Обрані методи відповідають типу і змісту уроку. Індивідуальний підхід до учнів не було використано.

Об'єм домашнього завдання відповідає вимогам, перевантаження учнів немає.

VI Поведінка учнів, дисципліна на уроці:

Учні активно брали участь у обговоренні дослідів, самостійно робили висновки. Але при цьому деякі з них намагалися викрикнути з місця, тому кільком з них було зроблено зауваження. Загальну дисципліну можна вважати доброю.

VII Поведінка вчителя:

Під час уроку вела себе врівноважено, але, вважаю, що можна було зменшити темп уроку. Організувати роботу класу нелегко, але я намагалась, створивши декілька проблемних ситуацій.

Зовнішній вигляд відповідав ситуації.

VIII Результати уроку:

Весь запланований матеріал уроку було розглянуто. Фронтальна робота наприкінці уроку показала, що учні добре засвоїли новий матеріал, оскільки змогли самостійно виконати завдання, які були перед ними поставлені.

Зауваження і пропозиції:

- 1) Вважаю, що треба збавити темп мови.
- 2) На уроці якомога більше застосовувати індивідуальний підхід до учнів.

8.3. ДОДАТОК № 3

Конспект уроку ФІЗИКИ , проведеного у 8 класі

Тема: «Електричний опір. Питомий опір. Реостати»

Тип уроку: I (урок вивчення нового матеріалу)

Мета уроку:

- А) сформувати у учнів поняття електричного опору, провідника, як величини, яка залежить тільки від геометричних розмірів та матеріалу провідника, та не залежить від сили струму та напруги на його кінцях. Засвоїти формулу зв'язку опору з довжиною, площею перерізу та питомими опорами провідника; довести цю залежність за допомогою демонстраційних дослідів. Добитися засвоєння учнями поняття питомого опору речовини та одиниць його вимірювання, опрацювати це питання за допомогою таблиці «Питомий електричний опір деяких речовин» підручника. Сформувати у учнів уяву про прилад регулювання сили струму в електричному колі – реостат; розібрати його будову, схематичне зображення та засіб використання (на досліді); продемонструвати види реостатів.
- Б) розвивати логічне мислення учнів на основі аналізу демонстраційних дослідів.
- В) формувати ідею пізнаванності світу.

Обладнання: джерело струму, демонстраційні амперметр і вольтметр, вимикач, магазин опорів, набір реостатів (повзунковий, важільний)

Урок розрахований на учнів середнього рівня, які вчаться переважно на 3, 4, 5.

Хід уроку:

I. Організаційний момент.

Добитися спокою та привітання з учнями.

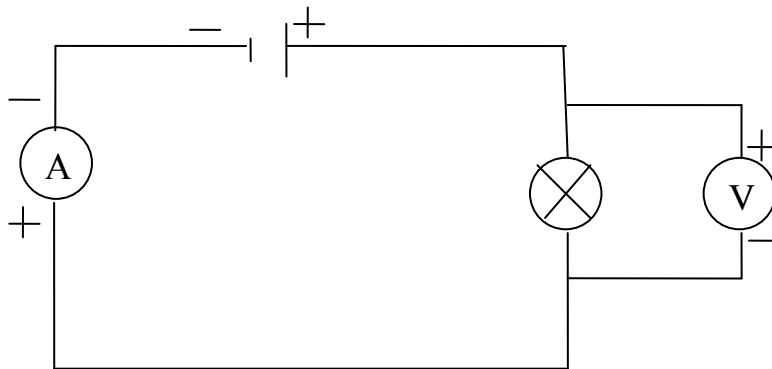
II. Актуалізація опорних знань.

Проводиться у формі фронтального опитування:

„На попередніх уроках ми з'ясували, що таке сила струму та напруга, та якими приладами вона вимірюється.

Запитання класу:

1. Як називають величину електричного заряду, що проходить через поперечний переріз провідника за 1с? (сила струму)
2. Як позначається ця фізична величина? (I)
3. В яких одиницях вимірюється сила струму? (в амперах [I] = A)
4. Яким приладом її вимірюють?
5. Амперметр у колі на схемі показує 4А. Записати це на дошці (або в зошитах, а вчитель перевіряє. (I = 4 A))

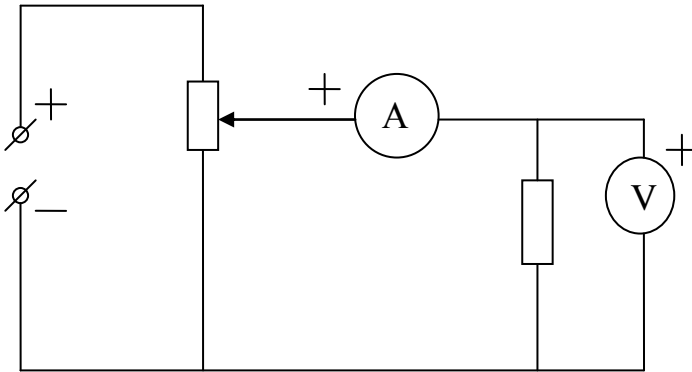

Мал. 1

6. Розставте на схемі знаки полярності. Як підключають амперметр у коло (послідовно).
7. Доповніть схему (мал. 1) вольтметром, який показує напругу на лампі рівну 6В.
8. Запишіть покази вольтметра ($U = 6\text{В}$)
9. Як залежить сила струму від напруги? ($I \approx U$ – прямо пропорційно)
10. На якому досліді ми це довели?

III. Мотивація навчальної діяльності:

Давайте ще раз згадаємо такий дослід:

(схема для вчителя, учням вона не дається)

- якщо змінювати напругу на провіднику то сила струму прямо пропорційна зростає.

Заносимо до таблиці:

U	2В	4В	8В
I	0.5В	1А	2А

- давайте підрахуємо чому дорівнює відношення $\frac{U}{I}$;

$$\frac{U}{I} = \frac{2}{0.5} = \frac{4}{1} = \frac{8}{2} = 4$$

(У всіх випадках воно однакове)

Питання до учнів: а чи залишиться сталою ця величина. Якщо замінити даний провідник іншим? І яку назву має ця величина? (таким чином ставимо перед учнями проблему та оголошуємо тему уроку, яка записана на дошці).

Тема: Електричний опір. Реостат.

IV. Вивчення нового матеріалу.

Повторюємо попередній дослід, але змінивши провідники. Данні заносимо в аналогічну таблицю на дошці. Порівнявши данні обох таблиць робимо висновок:

Відношення $\frac{U}{I}$ - величина стала, але тільки для даного провідника. Для іншого провідника це відношення також стале але інше.

Отже, ця величина характеризує якусь властивість провідника, від якої залежить сила струму.

Цю властивість називають опором провідника.

Позначають літерою R.

$$R = \frac{U}{I}$$

R – електричний опір, він не залежить від U і I

Ставимо питання до учнів: А чому провідник має опір?

Відповідь на це питання учні знаходять самостійно в підручнику. (Вчитель вказує який абзац якого §-фа треба прочитати і знайти відповідь на це питання.

Далі вводиться поняття одиниці вимірювання опору:

$$[R] = \frac{1B}{1A} = 1 \frac{B}{A} = 1 \text{ Ом} \text{ (Ом)} - \text{ від імені німецького фізика Г. Ома (Розглянути портрет в}$$

підручнику)

З'ясуємо, що беруть за одиницю опору:

$$1 \text{ кОм} = 1000 \text{ Ом}; 1 \text{ мОм} = 0,001 \text{ Ом}; 1 \text{ МОм} = 1000000 \text{ Ом}$$

Запитання до учнів: Від чого і як залежить опір провідника? (проблема)

Спираючись на знання про причини опору, можна дійти висновку, що $R \sim l$; $R \sim \frac{1}{S}$ і

записати формулу: $R = \rho \frac{l}{S}$ де l – довжина провідника, S – площа перерізу, ρ – питомий опір (коефіцієнт пропорційності, який залежить від роду провідника, або його матеріалу)

Одиниці питомого опору: $[\frac{\text{Ом} * \text{мм}^2}{\text{м}}]$ або $\text{Ом} * \text{м}$, та його значення розгляд. з учнями в таблиці підручника.

Питомий опір: - це опір провідника завдовжки 1 м і площею перерізу 1 м².

Щоб збільшити опір беруть довгий тонкий провідник.

Далі виведену з міркувань формулу підтверджують демонстраційним експериментом із застосуванням спеціального приладу.

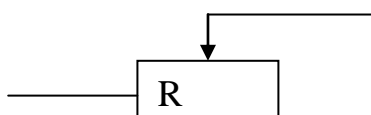
1	_____	ℓ, S
2	_____	$\ell, 2S$
3	_____	$\ell/2, S$
4	_____	ℓ, S (з іншого матеріалу)

- спочатку вимірюємо опір провідника 1
- потім 3 (бачимо що його значення у 2 рази менше)
- потім 2 порівнюючи з 1 (бачимо що його опір у 2 рази менший ніж у провіднику 1) – потім вимір. опір провідника 4 (він відрізняється від R, хоча l і S однакові)

Висновок: Сила струму залежить не тільки від напруги U , але й від опору провідника. Отже змінюючи опір, можна регулювати силу струму.

Далі демонструють прилад для регулювання сили струму. – реостат (дослід опис. у підручнику).

Його умовне позначення на схемах (мал. 2):

Мал. 2.

Має два затискача. Один рухомий – повзунок.

Запитання: на якій ділянці реостата, зображеного на мал. 2, іде струм?

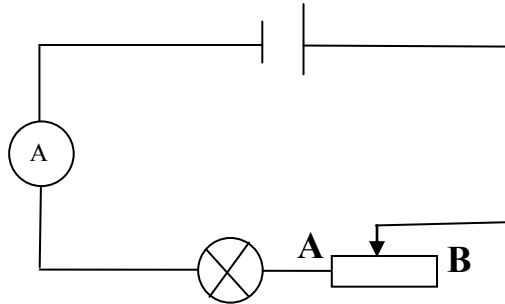
Демонструють інший вид реостата – важільний (регулює струм, стрибками)

V. Закріплення вивченого матеріалу:

Повторити засвоєння матеріалу за допомогою фронтального опитування:

1. Як на досліді показати, що струм залежить від властивостей провідника?
2. Що беруть за одиницю опору провідника?

3. Які використовують одиниці опору, крім Ом?
4. У чому причини опору?
5. Від чого і як залежить опір провідника?
6. Що таке питомий опір? Де його знайти?
7. У яких одиницях виражають опір провідника?
8. Яким приладом можна змінювати силу струму в колі?
9. Як він познач. На схемах?
10. Розгляньте мал. 3. **Запитання:** до якої точки реостату (А або В) треба пересунути повзунок, щоб збільшити силу струму в лампі? Зменшити?

Мал. 3.

Якщо вистачить часу, можна розв'язати з класом розрахункову задачу у якій застосовують формулу: $R = \rho \frac{l}{S}$

VI. Домашнє завдання: §§ 43, 45, 47 (Підручник П'юришкін, Родіна, Фізика-8); Впр. 22 (2, 1).

8.4. ДОДАТОК № 4

Модель вивчення передового педагогічного досвіду

8.5. ДОДАТОК № 5

Зразок титульного аркуша звіту з виробничо-педагогічної практики

ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІЗИКИ, МАТЕМАТИКИ
ТА ІНФОРМАТИКИ
КАФЕДРА ФІЗИКИ ТА МЕТОДИКИ ЇЇ НАВЧАННЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ

до захисту у комісії

Завідувач кафедри, професор

_____ В. Д. Шарко

_____._____.2014 р.

6.040203. Ф І З И К А*

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА НА ВИПУСКНОМУ КУРСІ

Звіт з практики

Керівник практики від бази практики,
вчитель вищої категорії

_____ Т.ОВЧАРЕНКО
_____._____. 2014р.

Керівник практики від кафедри, доцент
кафедри фізики

_____ І.КОРОБОВА
_____._____.2014р.

Виконавець практики, студент денної
форми навчання 411 гр.

_____ Л.ЛЕВЧЕНКО
_____._____.2014р.

Захист звіту з практики відбувся _____._____.2014р. , оцінка _____

Голова комісії, доц. _____ В.КУЗЬМИЧ

ХЕРСОН • 2014

8.6. ДОДАТОК № 6

Приклад плану роботи практиканта на 1-й тиждень практики

Напрямок роботи	День тижня	Реалізація через конкретні заходи
1. Ознайомлення з навчально-виховною роботою школи (ПТУ). Вивчення учнів і класного колективу	1	Бесіда з директором школи, його заступниками.
	2	Відвідування уроків у своєму класі. Бесіда з учителями про клас, вивчення класного журналу.
	3	Відвідування уроків різних учителів у своєму класі. Бесіда з активом класу і окремими учнями.
	4	Відвідування уроків учителів. Вивчення плану роботи класного керівника.
	5	Відвідування уроків учителів. Складання і затвердження плану роботи на час практики.
2. Навчально-виховна робота з предмета	1	Ознайомлення з планом роботи вчителя-предметника, з оформленням та забезпеченням кабінетів
	2	Відвідування і аналіз уроків учителя-предметника. Вивчення навчальних програм і посібників з конкретних тем
	3	Розробка графіка проведення уроків. Перевірка контрольних робіт учнів
	4	Вивчення літератури (наукової, навчальної, методичної) з тем уроків, що мають відбутися
	5	Розробка конспектів перших уроків. Добір дидактичного матеріалу, виготовлення наочних посібників, підготовка ТЗН
3. Виховна робота з учнями	1	Бесіда з класним керівником про завдання і системи виховної роботи в класі
	2	Бесіда з активом класу, з окремими учнями
	3	Відвідування і аналіз класної години
	4	Підготовка до проведення вечора на тему: "Розвиток педагогічних ідей В.Сухомлинського з трудового та економічного виховання учнів у сучасних умовах"
	5	Перевірка щоденників учнів. Відвідування родини одного учня. Підготовка до конкурсу політичного плакату
4. Громадсько-педагогічна робота серед населення	1	-
	2	Вивчення плану роботи вчителів у мікрорайоні
	3	-
	4	Встановлення зв'язків із базовими підприємствами
	5	Підготовка до бесіди з батьками на педагогічну тему
5. Методична і науково-дослідна робота	1	Методична нарада-конференція з теми: "Завдання і зміст педагогічної практики"
	2	Консультації методиста і вчителів. Оформлення педагогічного щоденника
	3	Методична нарада з теми: "Зміст виховної роботи з учнями під час практики"
	4	Консультації з психології. Участь в методичній нараді вчителів
	5	Консультації з педагогіки. Участь в методичній нараді вчителів

8.7. ДОДАТОК № 7

Зразок оформлення індивідуального щоденника

Тиждень 4

№	Щоденний план проведення навчально виховних заходів	Дата виконання	Відмітка про виконання
1	2	3	4
1	Провести урок з фізики у 10Б класі з теми „Основне рівняння стану ідеального газу	12.11.20__	Виконано (оцінка та підпис учителя або методиста)
2	Відвідування уроку географії у 8-а класі з метою збору матеріалу для курсового дослідження	09.11. 20__	Виконано (оцінка та підпис учителя або методиста)
3	Провести урок контрольну роботу з фізики у 11Г класі з теми „Магнітні явища”	11.11. 20__	Виконано (оцінка та підпис учителя або методиста)
4	Провести урок-вікторину у 10Б класі, присвячений тижню математики та інформатики	09.11. 20__	Виконано (оцінка та підпис учителя або методиста)
5	Перевірити щоденники у закріпленому за мною класі (9А) і виставити усі не виставлені оцінки	10.11. 20__	Виконано (оцінка та підпис учителя або методиста)
6	Відвідати уроки з фізики у вчителя-методиста Розенфельда Б.Я.:		
	9 клас (2 уроки) - вивчення методів та прийомів навчання	09.11.20__	Виконано (підпис учителя або методиста)
	8 клас (2 уроки) – спостереження за пізнавальною діяльністю учнів	09.11.20__	Виконано (підпис учителя або методиста)
	11 клас (2 уроки) – аналіз використання ТЗН на уроці	11.11.20__	Виконано (підпис учителя або методиста)
8	Відвідати уроки студента-практиканта Кургана І.О. з фізики:		
	11В клас (тема)	09.11.20__	Виконано (підпис учителя або методиста)
	11В клас (тема)	10.11.20__	Виконано (підпис учителя або методиста)
	10В клас (тема)	11.11.20__	Виконано (підпис учителя або методиста)
	10В клас (тема)	12.11.20__	Виконано (підпис учителя або методиста)

8.8. ДОДАТОК № 8

Самоаналіз позакласного заходу з фізики (Зразок) «Чаювання»

Дата: _____.

Місце проведення: кабінет фізики.

Відповідальний за проведення: Кехтер С. Є.

Форма проведення: вечір.

Мета: навчальна – закріпити основні поняття з теми «Теплові процеси», закріпити навички практичного застосування знань з теми «Теплові процеси»;

виховна – виховувати в учнів матеріалістичний світогляд, уважне ставлення до природних процесів, зацікавленість фізичними явищами;

розвивальна – розвивати логічне мислення та навички практичного застосування набутих знань.

Захід повністю відповідав завданням навчально-виховного процесу. Враховувались індивідуальні та вікові особливості учнів як у змісті заходу, так і під час підготовки до нього.

Ініціатором проведення заходу був Кехтер С. Є. Дітям дуже сподобалась ідея вечора, і вони приймали активну участь у його підготовці та проведенні. Багато учнів допомагали в організації (готували демонстрації та досліди, брали участь у репетиціях), деякі навіть мали свої пропозиції, але таких було небагато.

У підготовку до заходу входило:

1. Визначення теми та мети.
2. Обговорення теми, мети та дати проведення заходу із класним керівником та учнями.
3. Розробка сценарію.
4. Розподіл ролей між учнями.
5. Проведення репетицій.
6. Підготовка обладнання та проведення пробних демонстрацій.

Під час підготовки вдалося викликати в учнів почуття необхідності та відповідальності у проведенні цього заходу.

Мета та завдання заходу були чітко сформульовані та емоційно розкриті перед учнями, завдяки чому був отриманий гарний результат – учні зацікавилися, були уважні та прагнули отримати кращий результат.

Захід пройшов цікаво, без суттєвих проблем. Учні досить добре і достатній час репетували, тому все було організовано.

Учні отримали додаткові знання та закріпили деякі поняття з теми «Теплові процеси». Зміст мав узагальнюючий характер. Діти розвивали логічне та наукове мислення, розширили світогляд, отримали деякі практичні навички. Все це сприяло кращому засвоєнню та систематизуванню знань з цієї теми.

Вдалося досягти того, що учні самі могли організувати та провести фізичні експерименти, а також дати їм пояснення з точки зору молекулярно-кінетичної теорії.

Класний керівник відіграв роль та організатора заходу. Він коректував дії учнів під час підготовки та проведення вечора (роль ведучого).

Методика проведеного заходу повністю відповідала завданням навчально-виховного процесу, інтересам учнів, рівню їх розвитку.

В цілому, поставлену мету та завдання вдалося реалізувати, але були деякі негаразди. Одним з них було недостатнє приділення уваги учням, що не брали безпосередню участь у заході (зал глядачів), тому не вдалося досягти активного спілкування з колективом учнів. Свою думку викладали лише деякі учні, але не завжди вона відповідала дійсності.

Крім того, було б бажано, щоб діти деякі елементи сценарію не лише проводили, а й знаходили їх самостійно за рекомендованою літературою.

8.9. ДОДАТОК 9

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ МЕТОДИЧНИЙ ПРОЕКТ

Метою методичного проекту є формування у майбутнього вчителя фізики індивідуального досвіду методичної діяльності на проектувальному, виконавському та рефлексивному рівнях.

Робота над проектом починається під час активної педагогічної (виробничої) практики на 4 курсі і завершується на заняттях з дисципліни «Основи методичної діяльності учителя фізики (ОМД УФ)». У процесі виконання проекту студент працює над поглибленням теоретичних та методичних знань, вдосконаленням методичних умінь з певного аспекту методичної діяльності, обраного за бажанням студента (інформаційного, комунікативного, організаційного, контрольно-оцінювального) та набуває досвіду цілісної методичної діяльності як інтегрованого показника його методичної компетентності.

Під час практики у школі студент набуває досвіду методичної діяльності, але перетворення його на методичну компетентність відбувається лише при осмисленні власної методичної діяльності, наявних знань та можливостей (потенціалу). Таке «переоцінювання цінностей» відбувається на заняттях з дисципліни «ОМД УФ», де студент у формі «навчаю іншого» ділиться з іншими студентами власним методичним досвідом, набутим під час практики.

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ МЕТОДИЧНИХ ПРОЕКТІВ

для студентів 4 курсу з педагогічної практики

1. Інформаційно-методична діяльність учителя фізики на уроках вивчення нового матеріалу.
2. Інформаційно-методична діяльність учителя фізики на уроках формування практичних умінь і навичок учнів (уроках «лабораторна робота»).
3. Інформаційно-методична діяльність учителя фізики на уроках формування практичних умінь і навичок учнів (уроках розв'язування задач).
4. Комунікативна діяльність учителя фізики на уроках вивчення нового матеріалу.
5. Комунікативна діяльність учителя фізики на уроках формування практичних умінь і навичок учнів (уроках «лабораторна робота»).
6. Комунікативна діяльність учителя фізики на уроках формування практичних умінь і навичок учнів (уроках розв'язування задач).
7. Організація та управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів на уроках вивчення нового матеріалу.
8. Організація та управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів на уроках формування практичних умінь і навичок учнів (уроках «лабораторна робота»).
9. Організація та управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів під на уроках формування практичних умінь і навичок учнів (уроках розв'язування задач).
10. Контроль та оцінювання навчальної діяльності учнів на уроках вивчення нового матеріалу.
11. Контроль та оцінювання навчальної діяльності учнів на уроках формування практичних умінь і навичок учнів (уроках «лабораторна робота»).
12. Контроль та оцінювання навчальної діяльності учнів на уроках формування практичних умінь і навичок учнів (уроках розв'язування задач).

Приклад плану методичного проекту

ПЛАН МЕТОДИЧНОГО ПРОЕКТУ №1

Опис проекту	
<u>Назва проекту:</u>	Інформаційно-методична діяльність учителя фізики на уроках вивчення нового матеріалу
<u>Ключове питання:</u>	Як науково обґрунтовано, методично правильно й доступно пояснити новий матеріал учням?
<u>Змістовні питання:</u>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Теоретичні основи пояснення: структурування змісту нового матеріалу; основні методи і прийоми пояснення (дедукція, індукція, аналогія тощо); засоби наочності, що використовуються під час пояснення тощо; вимоги до мови вчителя. 2. Алгоритм проектування уроку вивчення нового матеріалу. 3. Зміст інформаційної діяльності учителя на уроках вивчення нового матеріалу. 3. Проведення уроків вивчення нового матеріалу за розробленими конспектами. 4. Самоаналіз інформаційно-методичної діяльності учителя на проведених уроках вивчення нового матеріалу.
Стислий опис:	
Необхідно усвідомити, у чому полягають особливості пояснення навчального матеріалу (із застосуванням навчального експерименту, інформаційних технологій); особливості проектування уроку фізики з вивчення нового матеріалу; засвоїти алгоритми інформуючої діяльності учителя при вивченні різних елементів фізичних знань та впровадити розроблені проекти (сценарії) уроків у навчання учнів під час практики; навчитися робити самоаналіз інформуючої діяльності вчителя на уроці з вивчення нового матеріалу.	
Професійно-орієнтовані (методичні) цілі та очікувані результати:	Діяльність студента – майбутнього вчителя фізики:
<ol style="list-style-type: none"> 1. Оволодіти теоретичними знаннями: <i>основні дидактичні принципи</i> (науковості, доступності, наочності, системності та систематичності, зв'язку з життям та технікою тощо); <i>рівні засвоєння інформації</i> (знання, розуміння, вміння); <i>елементи фізичних знань</i>: фізичне явище, фізична величина, фізичний закон, фізична теорія, фізичний прилад; <i>методи пояснення</i> (дедукція, індукція, аналогія); <i>засоби унаочнення</i> у процесі пояснення (у тому числі з використанням комп'ютерних технологій, роль малюнків і схем;); робота з підручником у процесі вивчення нового матеріалу; <i>методи структурування матеріалу</i> (опорний конспект, структурно-логічна схема, узагальнююча таблиця тощо); оформлення зошиту учня. 2. Оволодіти процедурними 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювати матеріал лекції, наданої викладачем-методистом. 2. Здійснити пошук в мережі Інтернет з окресленої проблеми (теоретична інформація, методичні рекомендації до уроків тощо). 3. Користуючись алгоритмом розробки конспекту уроку (надається), скласти конспекти 2-3 уроків вивчення нового матеріалу з фізики для учнів основної (старшої) школи. Приділити особливу увагу інформуючій (пояснювальній) діяльності учителя на уроці. 4. Під час активної педагогічної практики провести уроки за розробленими конспектами. 5. Здійснити самоаналіз інформаційно-методичної діяльності учителя фізики на проведених уроках (за наданою схемою). 6. Написати есе на тему: «Мій досвід

<p>(методичними) знаннями: <i>послідовність засвоєння інформації</i> (знання, розуміння, вміння); <i>алгоритми подання інформації</i> у відповідності до теорії поетапного формування предметних дій (компетентностей) під час вивчення нового матеріалу; <i>алгоритми подання елементів фізичних знань</i> (фізичне явище, фізична величина, фізичний закон, фізична теорія, фізичний прилад); <i>алгоритми узагальнення</i> матеріалу теми різними способами; <i>методика і техніка демонстраційного експерименту</i>;</p> <p>3. Оволодіти вміннями проводити уроки вивчення нового матеріалу.</p> <p>4. Оволодіти вміннями аналізувати власну інформаційно-методичну діяльність на уроках вивчення нового матеріалу.</p>	<p>учителя з пояснення нового матеріалу учням».</p> <p>7. Підготувати матеріали проекту (в окремій папці) та його комп'ютерну презентацію; підготуватися до захисту проекту.</p> <p><u>Матеріали проекту:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • текст лекції (доопрацьований, з конкретними прикладами); • конспекти розроблених уроків; • самоаналізи інформаційно-методичної діяльності учителя фізики на уроках вивчення нового матеріалу; • есе; • відеоролик проведеного уроку; • список використаних джерел.
<p>Вхідні знання та навички:</p>	
<p>Знання загальної фізики та шкільного курсу фізики (з обраних тем); знання програми ШКФ; знання етапів засвоєння навчальної інформації; знання вікових особливостей учнів; знання загальних питань з методики навчання фізики; знання особливостей методики навчання фізики з певної теми.</p>	
<p><u>Ресурси Інтернету:</u></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Методика обучения физике. - http://fizkaf.narod.ru/metod.htm 2. Для учителя физики и астрономии. - http://www.uroki.net/docfiz.htm 3. Занимательная физика в вопросах и ответах. - http://elkin52.narod.ru/ 4. Шаг в науку. - http://шаг-в-науку.рф/ 5. Персональний сайт Каленика Михайла Вікторовича - http://mkalenik.at.ua/
<p><u>Друковані джерела інформації:</u></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Методика навчання фізики у старшій школі: навч. посіб. / [В.Ф.Савченко, М.П. Бойко, М.М.Дідович та ін.]; за ред. В.Ф. Савченка. – К.: ВЦ «Академія», 2011. – 296 с. – (Серія «Альма-матер»). 2. Теория и методика обучения физике в школе: Общие вопросы /Под ред. С.Е.Каменецкого и Н.С.Пурышевой. – М.: Издат. центр «Академия», 2000. – 368 с. 3. Теория и методика обучения физике в школе: Частные вопросы: Учеб. пособие для пед. вузов / [С.Е.Каменецкий, Н.С. Пурышева, Т. И. Носова и др.]; под ред. С.Е. Каменецкого. – М.: Издательский центр «Академия», 2000. – 384 с. 4. Бугаев А.И. Методика преподавания физики в средней школе. – М.: Просвещение, 1981. – 288 с. 5. Основы методики преподавания физики в средней школе /Под ред. А.В.Перышкина, В.Г.Разумовского, В.А.Фабриканта. – М.: Просвещение, 1984. – 398 с. 6. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. За ред. О. І. Пометун. – К. : Видавництво А.С.К.,

	<p>2004. – 192 с.</p> <p>7. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор-укладач Н. П. Наволокова. – Х. : Вид. група «Основа», 2011. – 176 с. – (Серія «Золота педагогічна скарбниця»).</p> <p>8. Шарко В. Д. Сучасний урок фізики: технологічний аспект [посібник для вчителів і студентів] / В. Д. Шарко. – К. : ТОВ «Фірма «Есе»», 2005. – 220 с.</p>
Ключові слова:	
Теоретичні основи пояснення; алгоритми пояснення; вміння пояснювати; самоаналіз; інформаційна компетенція учителя фізики.	

ПЛАН МЕТОДИЧНОГО ПРОЕКТУ №6

Опис проекту	
<u>Назва проекту:</u>	Комунікативна діяльність учителя фізики на уроках формування практичних умінь і навичок учнів (уроках розв'язування задач).
<u>Ключове питання:</u>	Як науково обґрунтовано, методично правильно й доступно пояснити учням розв'язання задачі?
<u>Змістовні питання:</u>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зміст комунікативної компетенції учителя фізики; класифікація запитань та їх функції; сутність питаннепокладання; дидактичні вимоги до запитання; метод евристичної бесіди. 2. Алгоритм проектування уроку розв'язування фізичних задач. 3. Зміст комунікативної (запитувальної) діяльності учителя фізики на уроках розв'язування задач. 3. Проведення уроків розв'язування задач за розробленими конспектами. 4. Самоаналіз комунікативної діяльності учителя на проведених уроках розв'язування задач.
Стислий опис:	
Необхідно усвідомити, у чому полягають особливості запитувальної діяльності учителя на уроці з розв'язування задач; особливості проектування уроку фізики з розв'язування задач; засвоїти алгоритми запитувальної діяльності учителя при проведенні уроків з розв'язування задач різних типів (якісних, розрахункових, графічних) та впровадити розроблені проекти (сценарії) уроків у навчання учнів під час практики; навчитися робити самоаналіз комунікативної діяльності вчителя на уроках з розв'язування задач.	
Професійно-орієнтовані (методичні) цілі та очікувані результати:	Діяльність студента – майбутнього вчителя фізики:
<ol style="list-style-type: none"> 1. Оволодіти теоретичними знаннями: <i>психологічні бар'єри</i> спілкування; методичні особливості організації і проведення <i>евристичної бесіди</i>; психологічні особливості <i>діалогічного та полілогічного</i> спілкування; <i>функції запитання</i>; <i>класифікація навчальних запитань</i> вчителя за декількома основами: а) за рівнем пізнавальної самостійності учнів; б) за пізнавальною значущістю; в) за місцем у структурі уроку (за методичною метою); г) за суб'єктом навчально-пізнавального процесу; е) за 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювати матеріал лекції, наданої викладачем-методистом. 2. Здійснити пошук в мережі Інтернет з окресленої проблеми (теоретична інформація, методичні рекомендації до уроків тощо). 3. Користуючись алгоритмом розробки конспекту уроку (надається), скласти конспекти 2-3 уроків з розв'язування фізичних задач для учнів основної (або старшої) школи. Приділити особливу увагу комунікативній діяльності учителя на уроці.

<p>формою подання; сутність системного <i>питання</i> <i>непокладання</i>; <i>дидактичні вимоги</i> до запитання; <i>класифікація фізичних задач</i>: якісні, розрахункові, графічні, експериментальні, методичні особливості задач кожного типу.</p> <p>2. Оволодіти процедурними (методичними) знаннями: <i>послідовність засвоєння інформації</i> (знання, розуміння, вміння); <i>алгоритми подання інформації</i> у відповідності до теорії поетапного формування предметних дій (компетентностей) під час розв'язування учнями задач (послідовність пояснення розв'язку задачі вчителем), <i>алгоритми</i> (правила) розв'язування задач та методика навчання учнів розв'язуванню задач у відповідності до етапів засвоєння.</p> <p>3. Оволодіти вміннями проводити уроки розв'язування задач.</p> <p>4. Оволодіти вміннями аналізувати власну комунікативну діяльність на уроках розв'язування фізичних задач.</p>	<p>4. Під час активної педагогічної практики провести уроки за розробленими конспектами.</p> <p>5. Здійснити самоаналіз комунікативної діяльності учителя фізики на проведених уроках (за наданою схемою).</p> <p>6. Написати есе на тему: «Мій досвід учителя з організації діалогу з учнями у процесі розв'язання фізичної задачі».</p> <p>7. Підготувати матеріали проекту (в окремій папці) та його комп'ютерну презентацію; підготуватися до захисту проекту.</p> <p><u>Матеріали проекту:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • текст лекції (доопрацьований, з конкретними прикладами); • конспекти розроблених уроків; • самоаналізи комунікативної діяльності учителя фізики на уроках розв'язування задач; • есе; • відеоролик проведеного уроку; • список використаних джерел.
<p>Вхідні знання та навички:</p>	
<p>Знання загальної фізики та шкільного курсу фізики (з обраних тем); знання програми ШКФ; знання правил розв'язування задач та вміння їх розв'язувати; знання етапів засвоєння навчальної інформації; знання вікових особливостей учнів; знання загальних питань з методики навчання фізики; знання особливостей методики навчання фізики з певної теми.</p>	
<p><u>Ресурси Інтернету:</u></p>	<p>1. Методика обучения физике. - http://fizkaf.narod.ru/metod.htm</p> <p>2. Для учителя физики и астрономии. – http://www.uroki.net/docfiz.htm</p> <p>3. Занимательная физика в вопросах и ответах. - http://elkin52.narod.ru/</p> <p>4. Шаг в науку. - http://шаг-в-науку.рф/</p> <p>5. Персональний сайт Каленика Михайла Вікторовича - http://mkalenik.at.ua/</p>
<p><u>Друковані джерела інформації:</u></p>	<p>1. Методика навчання фізики у старшій школі: навч. посіб. / [В.Ф.Савченко, М.П. Бойко, М.М.Дідович та ін.]; за ред. В.Ф. Савченка. – К.: ВЦ «Академия», 2011. – 296 с. – (Серія «Альма-матер»).</p> <p>2. Теория и методика обучения физике в школе: Общие вопросы /Под ред. С.Е.Каменецкого и Н.С.Пурьшевой. – М.: Издат. центр «Академия», 2000. – 368 с.</p> <p>3. Теория и методика обучения физике в школе: Частные вопросы: Учеб. пособие для пед. вузов / [С.Е.Каменецкий, Н.С. Пурьшева, Т. И. Носова и др.]; под ред. С.Е. Каменецкого. – М.: Издательский центр «Академия», 2000. – 384 с.</p> <p>4. Розв'язування задач з фізики: Практикум /За заг. ред. Є.В.Коршака. – К.: Вища школа, 1986. – 312 с.</p> <p>5. Зимняя И. А. Педагогическая психология: Учеб. пособие / И. А. Зимняя. – М. : Логос, 2004. – 384 с.</p>

	<p>6. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. За ред. О. І. Пометун. – К. : Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.</p> <p>7. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор-укладач Н. П. Наволокова. – Х. : Вид. група «Основа», 2011. – 176 с. – (Серія «Золота педагогічна скарбниця»).</p> <p>8. Шарко В. Д. Сучасний урок фізики: технологічний аспект [посібник для вчителів і студентів] / В. Д. Шарко. – К. : ТОВ «Фірма «Есе»», 2005. – 220 с.</p>
Ключові слова:	
Теоретичні основи «питаннепокладання»; алгоритми запитувальної діяльності учителя фізики; вміння запитувати; самоаналіз; комунікативна компетенція учителя фізики.	

ПЛАН МЕТОДИЧНОГО ПРОЕКТУ №8

Опис проекту	
<u>Назва проекту:</u>	Організація та управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів на уроках формування практичних умінь і навичок учнів (уроках «лабораторна робота»).
<u>Ключове питання:</u>	Як науково обґрунтовано й методично правильно організувати самостійну діяльність учнів під час виконання лабораторної роботи?
<u>Змістовні питання:</u>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність організації та управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів; чинники, що на неї впливають; алгоритм узагальнених дій учителя з організації навчально-пізнавальної діяльності учнів; зміст організаційно-управлінської компетенції учителя фізики (мотивація, організація, управління). 2. Алгоритм проектування уроку «лабораторна робота». 3. Зміст організаційно-управлінської діяльності учителя на уроках «лабораторна робота». 4. Проведення уроків «лабораторна робота» за розробленими конспектами. 5. Самоаналіз організаційно-управлінської діяльності учителя на проведених уроках «лабораторна робота».
Стислий опис:	
Необхідно усвідомити, у чому полягають особливості мотивації, організації та управління самостійною навчальною діяльністю учнів; особливості проектування уроку фізики типу «лабораторна робота»; засвоїти алгоритми організаційно-управлінської діяльності учителя при проведенні уроків даного типу та впровадити розроблені проекти (сценарії) уроків у навчання учнів під час практики; навчитися робити самоаналіз організаційно-управлінської діяльності вчителя фізики на уроці «лабораторна робота».	
Професійно-орієнтовані (методичні) цілі та очікувані результати:	Діяльність студента – майбутнього вчителя фізики:
1. Оволодіти теоретичними знаннями: сенс як співвідношення мотиву і мети навчання, як опора на систему цінностей;	<ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювати матеріал лекції, наданої викладачем-методистом. 2. Здійснити пошук в мережі Інтернет з

<p>направленість учня як сукупність мотивів, їх види. Поняття малої групи і колективу, міжособистісні стосунки в групах і колективах; ефективність групової діяльності, вплив групи на особистість; <i>форми, методи, засоби організації уроку; принципи організації і управління</i> процесом набуття компетентнісного досвіду навчально-пізнавальної діяльності учнями.</p> <p>2. Оволодіти процедурними (методичними) знаннями: <i>шляхи формування позитивної внутрішньої мотивації навчальної діяльності учнів; формування прийомів цілепокладання в учнів.</i></p> <p><i>алгоритми узагальнених дій учителя з організації навчально-пізнавальної діяльності учнів; вимоги до організації: групової форми навчально-пізнавальної діяльності учнів, зворотного зв'язку з учнями, самостійної навчально-пізнавальної діяльності учнів, самоконтролю учнів під час самостійної навчально-пізнавальної діяльності.</i></p> <p>3. Оволодіти вміннями проводити уроки типу «лабораторна робота».</p> <p>4. Оволодіти вміннями аналізувати власну організаційно-управлінську діяльність на уроках формування практичних умінь і навичок учнів (уроках «лабораторна робота»).</p>	<p>окресленої проблеми (теоретична інформація, методичні рекомендації до уроків тощо).</p> <p>3. Користуючись алгоритмом розробки конспекту уроку (надається), скласти конспекти 2-3 уроків «лабораторна робота» для учнів основної (старшої) школи. Приділити особливу увагу організаційно-управлінській діяльності учителя на уроці.</p> <p>4. Під час активної педагогічної практики провести уроки за розробленими конспектами.</p> <p>5. Здійснити самоаналіз організаційно-управлінської діяльності учителя фізики на проведених уроках (за наданою схемою).</p> <p>6. Написати есе на тему: «Мій досвід учителя з організації самостійної навчальної діяльності учнів при виконанні лабораторної роботи».</p> <p>7. Підготувати матеріали проекту (в окремій папці) та його комп'ютерну презентацію; підготуватися до захисту проекту.</p> <p><u>Матеріали проекту:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • текст лекції (доопрацьований, з конкретними прикладами); • конспекти розроблених уроків; • самоаналізи організаційно-управлінської діяльності учителя фізики на уроках «лабораторна робота»; • есе; • відеоролик проведеного уроку; • список використаних джерел.
<p>Вхідні знання та навички:</p>	
<p>Знання загальної фізики та шкільного курсу фізики (з обраних тем); знання програми ШКФ; знання етапів засвоєння навчальної інформації; знання вікових особливостей учнів; знання загальних питань з методики навчання фізики; знання особливостей методики навчання фізики з певної теми; знання методики і техніки проведення навчального фізичного експерименту.</p>	
<p><u>Ресурси Інтернету:</u></p>	<p>1. Методика обучения физике. - http://fizkaf.narod.ru/metod.htm</p> <p>2. Для учителя физики и астрономии. - http://www.uroki.net/docfiz.htm</p> <p>3. Занимательная физика в вопросах и ответах. - http://elkin52.narod.ru/</p> <p>4. Шаг в науку. - http://шаг-в-науку.рф/</p> <p>5. Персональний сайт Каленика Михайла Вікторовича - http://mkalenik.at.ua/</p>
<p><u>Друковані джерела інформації:</u></p>	<p>1. Методика навчання фізики у старшій школі: навч. посіб. / [В.Ф.Савченко, М.П. Бойко, М.М.Дідович та ін.]; за ред. В.Ф.</p>

	<p>Савченка. – К.: ВЦ «Академия», 2011. – 296 с. – (Серія «Альма-матер»).</p> <p>2. Теория и методика обучения физике в школе: Общие вопросы /Под ред. С.Е.Каменецкого и Н.С.Пурышевой. – М.: Издат. центр «Академия», 2000. – 368 с.</p> <p>3. Теория и методика обучения физике в школе: Частные вопросы: Учеб. пособие для пед. вузов / [С.Е.Каменецкий, Н.С. Пурышева, Т. И. Носова и др.]; под ред. С.Е. Каменецкого. – М.: Издательский центр «Академия», 2000. – 384 с.</p> <p>4. Маркова А. К. Формирование мотивации учения в школьном возрасте: Пособие для учителя / А. К. Маркова. – М. : Просвещение, 1983. – 96 с.</p> <p>5. Бабаєва Н. А. Шкільний фізичний експеримент у 7-8 класах. Методичні рекомендації для вчителів / Н. А. Бабаєва, І. В. Коробова. – Х. : Вид. група «Основа», 2006. – 192 с. – (Б-ка журн. «Фізика в школах України». Вип. 2 (26)).</p> <p>6. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. За ред. О. І. Пометун. – К. : Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.</p> <p>7. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор-укладач Н. П. Наволокова. – Х. : Вид. група «Основа», 2011. – 176 с. – (Серія «Золота педагогічна скарбниця»).</p> <p>8. Шарко В. Д. Сучасний урок фізики: технологічний аспект [посібник для вчителів і студентів] / В. Д. Шарко. – К. : ТОВ «Фірма «Есе»», 2005. – 220 с.</p>
<p>Ключові слова:</p>	
<p>Організація та управління навчально-пізнавальною діяльністю; алгоритми організаційної діяльності учителя фізики; лабораторна робота; самоаналіз; організаційно-управлінська компетенція учителя фізики.</p>	

Проектувальну діяльність можна уявити як чергування наступних елементів діяльності: цілепокладання, моделювання, прогнозування, планування, конструювання, які є необхідними етапами методичного проектування уроку вчителем.

Підготовка майбутніх учителів фізики до реалізації зазначених етапів повинна спиратися на чітко сформульовані евристичні приписи щодо проектування уроку певного типу. Евристичні приписи з проектування уроку вивчення нового матеріалу є дидактичним засобом навчання майбутніх учителів фізики проектуванню власної методичної діяльності.

**Евристичні приписи щодо підготовки сценарію уроку
вивчення нового матеріалу**

(активна модель навчання – прямого викладання)

Підготовка до організаційно-мотиваційного етапу

Крок 1. Визначте місце уроку у навчальному плані (аналіз програми з фізики), встановіть зв'язок теми уроку з темами попереднього і наступного

уроків. Проаналізуйте можливість використання міжпредметних та внутрішньо-предметних зв'язків. Відповідно до типу уроку визначте його етапи.

Крок 2. Ознайомтеся з *текстом параграфа у підручнику*; розгляньте, як пропонується викладати дану тему в *декількох методичних посібниках*.

Крок 3. Виділіть вузлові *поняття* (елементи фізичного знання - закони, фізичні величини, явища тощо), якими повинні оволодіти учні на уроці, та *вміння*, які потрібно в них сформулювати.

Крок 4. Сформулюйте *мету уроку* (освітню, розвивальну, виховну).

Підготовка до етапу актуалізації опорних знань та мотивації навчальної діяльності учнів

Крок 5. Продумайте, які питання попередніх уроків (або інших навчальних предметів – математики, хімії, географії тощо) будуть потрібні на уроці як *опорні знання*.

Крок 6. Для їх актуалізації сформулюйте *декілька запитань до учнів та бажані відповіді* на них. Придумайте декілька (2-3) *варіацій кожного запитання* на випадок, якщо перший варіант запитання учні не зрозуміють.

Крок 7. Покажіть учням *важливість для них вивчення нової теми*. Для цього ви маєте: сформулювати проблемне запитання (продемонструвати проблемний дослід) або зв'язати новий матеріал з життям, з технікою, з майбутньою професією тощо. Повідомте тему уроку та запишіть її на дошці та у зошитах.

Підготовка до етапу вивчення нового матеріалу

Крок 8. На основі обраної мети та аналізу змісту нового матеріалу оберіть *логіку (послідовність) викладу матеріалу* на уроці.

Крок 9. Скористайтеся алгоритмом вивчення даного поняття. Складіть *структурно-логічну схему* викладу нового матеріалу (можна – у вигляді опорного конспекту).

Крок 10. Складіть *ланцюг методичних задач*, спрямованих на реалізацію мети уроку (кожний компонент схеми являтиме певну методичну задачу).

Крок 11. Продумайте, якими *малюнками* (або іншими видами наочності) супроводжувати виклад, в якому місці пояснення і в якому вигляді їх подати учням (на дошці, плакаті, через комп'ютер тощо). Продумайте, у якому вигляді учні будуть *фіксувати їх в зошитах*, які письмові пояснення до них зробити.

Крок 12. Продумайте, які *фізичні досліди* можливо продемонструвати учням, визначити їх методичну мету та місце у структурі уроку:

- *на етапі мотивації* - для постановки проблеми;
- *на етапі засвоєння нового матеріалу* - для переконання у справедливості висновків або для аналізу досліду, з якого робляться певні висновки;
- *на етапі закріплення* - як експериментальна задача тощо.

Продумайте, чи потрібно малювати для учнів схему досліду, і якщо так, то як це краще зробити; якщо дослід супроводжується вимірюванням, то у якому вигляді це зафіксувати і яким чином проаналізувати; чи *можливо залучити учнів для демонстрування дослідів*.

Крок 13. Продумайте, де і як під час пояснення можна *організувати самостійну роботу учнів*: з текстом, схемою, малюнком у підручнику; з роздатковим матеріалом; самостійне письмове пояснення досліду, а потім – його озвучення; перегляд відеоролика з наступними відповідями на поставлені до нього запитання тощо).

Крок 14. Складіть *систему запитань для проведення евристичної бесіди* з учнями під час пояснення нового матеріалу (запитання переважно типу «чому...?», «як пояснити ...?», але не «що таке ...?»).

Підготовка до етапу закріплення нового матеріалу

Крок 15. Підведіть *підсумок вивченого*: які поняття (закон, теорію тощо) вивчили; можна узагальнити новий матеріал за допомогою схеми, опорного конспекту тощо. *Ще раз повторіть* разом з учнями *основні моменти* нового матеріалу.

Крок 16. Для організації зворотного зв'язку підготуйте (сформулюйте) *декілька запитань до учнів для перевірки*, як зрозуміли вони новий матеріал. Продумайте, чи можливо їх задавати не в кінці уроку, а після вивчення невеликої порції нового матеріалу (після вирішення певної методичної задачі).

Крок 17. Підберіть *декілька якісних* (або розрахункових, графічних) *задач на закріплення* нового матеріалу різного рівня складності. Розв'яжіть ці задачі, оформіть їх у відповідності до вимог, продумайте свої *запитання до учнів по ходу розв'язання* та аналізу отриманого результату. Продумайте, у якій *формі* запропонувати учням ці задачі (викликати учня до дошки; розв'язати самому; дати час на самостійне розв'язання, а потім перевірити з класом тощо).

Крок 18. Продумайте, чи можливо на цьому уроці *оцінити роботу учнів*. Де і коли на уроці про це їх повідомити. Як організувати *рефлексію* (самооцінювання) учнів.

Підготовка до етапу повідомлення домашнього завдання

Крок 19. Підберіть *завдання учням додому*. При цьому заплануйте *кілька варіантів завдань за рівнем складності* (на уроці не забудьте повідомити учнів, що вони мають самостійно зробити вибір завдань).

Крок 20. Заплануйте *відкрити з учнями параграф підручника* і звернути увагу на окремі його частини (формули, формулювання, малюнки, схеми, тощо); пояснити, що треба вивчити, що записати у зошит, на які питання дати відповідь (усно чи письмово).

Крок 21. Продумайте варіант *творчого завдання* (спостереження, експериментальна задача, саморобний прилад тощо) для окремих учнів (за їх бажанням), укажіть термін його виконання та форму звітності.

Пам'ятайте:

1) завдання обов'язково треба записати *на дошці* (можна заздалегідь) та у щоденниках учнів;

2) домашнє завдання повинно бути *посильним* для учнів та *не обтяжливим*.

Оформлення конспекту (сценарію) уроку

Крок 22. Оформіть розроблений вами сценарій уроку у вигляді наступної таблиці (табл. 1):

Таблиця 1

Матриця оформлення конспекту уроку

Етап уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
...		
...		
Взірець оформлення конспекту учня (записів на дошці)		
...		

Крок 23. Складіть взірець оформлення учнівського зошиту (можна – у вигляді опорного конспекту).

З М І С Т

1. Вступ	3
2. Виховна робота студентів під час практики	4
3. Навчальна робота студентів під час практики	6
4. Науково-дослідна робота студентів під час практики	14
5. Організація та підсумки педагогічної практики	17
6. Особливості організації педагогічної практики студентів заочної та екстернатної форми навчання	24
7. Програми виробничої (педагогічної) практики	24
7.1. Програма виробничої (педагогічної) практики на IV курсі	25
7.2. Програма виробничої (педагогічної) практики на V курсі	32
8. Додатки	38
8.1. Додаток 1. Зразкова схема психолого-педагогічного аналізу уроку	38
8.2. Додаток 2. Зразок аналізу уроку	39
8.3. Додаток 3. Зразок конспекту (сценарію) уроку	41
8.4. Додаток 4. Модель вивчення передового педагогічного досвіду	45
8.5. Додаток 5. Титульний аркуш звіту з педагогічної практики.	46
8.6. Додаток 6. Приклад плану роботи на 1-й тиждень практики	47
8.7. Додаток 7. Зразок оформлення індивідуального щоденника	48
8.8. Додаток 8. Зразок самоаналізу позакласного заходу	49
8.9. Додаток 9. Індивідуальний методичний проект	50

Навчальне видання

(українською мовою)

Коробова Ірина Володимирівна
Шарко Валентина Дмитрівна

**ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА
майбутніх учителів фізики**

Навчально-методичний посібник
для студентів кваліфікаційних рівнів «бакалавр», «спеціаліст»
напряму підготовки «Фізика*»
денної, заочної та екстернатної форм навчання

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор М. М. Сидорович

(реквізиті типографії)